

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TROFEJOVÁ HODNOTA JELENÍ ZVĚŘE
V OBLASTI HORNÍ PLANÉ (J ČECHY)**

Vedoucí práce: prof. Ing. Jaroslav Červený, CSc.

Autor práce: Tomáš Smutek

Obor: DPRM

Rok odevzdání: 2015

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Smutek Tomáš

Provoz a řízení myslivosti

Název práce

Trofejová hodnota jelení zvěře v oblasti Horní Plané (J Čechy)

Anglický název

Trophy value of red deers in the Horní Planá region (S Bohemia)

Cíle práce

Vydodnotit kvalitu trofejí v jižní části Šumavy v honitbách VLS s. p., divize Horní Planá.

Metodika

Literární přehled sledované problematiky. Popis sledovaných území, Popis zvolené metodiky získávání dat. Interpretace získaných výsledků ve vztahu k prostředí sledované oblasti. Vyhodnocení dosažených výsledků vhodnými statistickými metodami. Diskuze a srovnání dosažených výsledků s doposud zjištěnými literárními daty. Zobecnění dosažených výsledků.

Harmonogram zpracování

1. Literární přehled do konce prosince 2013.
2. Metodika sledování a popis sledovaného území do konce ledna 2014.
3. Dokončení terénního sledování a vyhodnocení dosažených výsledků do konce února 2014.
4. Předložení předběžného rukopisu do konce března 2014.
5. Odevzdání svázané konečné verze práce do konce 20. dubna 2014.

Rozsah textové části

cca 30-50 stran

Klíčová slova

jelen lesní, trofeje, VLS Horní Planá

Doporučené zdroje informací

Anděra M., Červený J., 1994: Atlas of distribution of the mammals of the Šumava Mts. region (SW-Bohemia). Acta Sc. Nat. Brno, 28(2-3): 1-111.

Anděra M., Červený J., 2009: Velcí savci v České republice. 1. Sudokopytníci (Artiodactyla). Národní muzeum, Praha. 87 str.
Cíchová D., 2003: Analýza populací lovné zvěře v jihozápadních Čechách. Diplomová práce PfF Masarykovi univerzity v Brně. 78 str.

Hromas J., Klusák K., 1993: Hodnocení a přehled trofejí v českých zemích. Dona. České Budějovice.

Jarolím Z., 2009: Srovnání biologie jelení zvěře v oborách a farmových chovech. Bakalářská práce FLA ČZU v Praze. 45 str.

Klusák K., 2002: Hodnocení trofejí celého světa. SUCZESS, Velké Meziříčí

Niethammer J., Krapp F., 1986: Handbuch der Säugetiere Europas. Band 2/II Paarhufer (Suidae, Cervidae, Bovidae). AULA – Verlag GmbH, Wiesbaden, pp.296.

časopis Myslivost/Stráž myslivosti

časopis Stráž myslivosti

Vedoucí práce

Červený Jaroslav, prof. Ing., CSc.

Termín odevzdání

duben 2014

prof. Ing. Jaroslav Červený, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Marek Turčáni, PhD.

Děkan fakulty

V Praze dne 18.3.2013

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval všem, kteří mi pro zdárné vypracování této bakalářské práce pomáhali. A to především prof. Ing. Jaroslavu Červenému, CSc. za odborné konzultace a faktické usměrňování této bakalářské práce, Ing. Michalovi Frnochovi za poskytnutí interních materiálů VLS ČR, s.p., Divize Horní Planá a mé přítelkyni Ing. Ivě Leštinové za podporu během celého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Trofejová hodnota jelení zvěře v oblasti Horní Plané“ vypracoval samostatně a použil pouze literaturu, kterou uvádím v příloženém seznamu citované literatury.

Ve Chvalšínách 15.4.2015

Tomáš Smutek

Podpis bakaláře:

Abstrakt

Název bakalářské práce: **Trofejová hodnota jelení zvěře v oblasti Horní Plané (J Čechy)**

Bakalářská práce má za úkol vyhodnotit trofejovou hodnotu jelení zvěře v jižní části Šumavy a to konkrétně u Vojenských lesů a statků ČR, s.p. Divize Horní Planá, které obhospodařují honitbu Knížecí Stolec, kde se nachází silná populace jelena lesního (*Cervus elaphus*). Tato práce obecně seznamuje se základními informacemi o jelenu lesním, popisuje sledované území i historii jelení zvěře v oblasti a její vývoj. Praktická část práce pojednává o hmotnostech zvěře a bodových hodnotách lovených trofejí, jak v jednotlivých letech, tak dochází k meziročním srovnáním pro určení vývoje kvality trofejí. Jsou zde vyzdvihnuty významné trofeje, které byly v honitbě uloveny, zhodnocen odlov medailových trofejí a vývoj četnosti jejich odlovu. Všechny tyto dílčí pojednání a zjištění byly zhodnoceny pro úplnost náhledu na trofejovou hodnotu jelení zvěře v této oblasti.

Klíčová slova: jelen lesní, trofeje, VLS ČR, s.p., Divize Horní Planá

Abstract

The title of the thesis is: **Trophy value of red deers in the Horní Planá region (S Bohemia)**

The aim of the bachelor thesis was to assess the value of the hunting trophies of red deer in the Southern part of Šumava specifically in the area of the Vojenské lesy a statky České Republiky, in the Czech Republic, the division Horní Planá, the hunting district Knížecí Stolec where a numerous population of red deer lives. In the thesis the basic information about the red deer is provided. Besides it informs about the hunting district Knížecí Stolec and the history of the stags in this area. The practical part of the thesis deals with the weights of the red deer and the point value of the trophies in each year as well as with the comparison of the weights in different years. The results were used to describe the development of the trophy quality. There are mentioned the most significant trophies from this area, the evaluation of the hunting of medal trophies and its quantity development. These were the factors which were used for the analysis and for the final assessment of the value of trophies in this area.

Keywords: red deer, trophies, the Vojenské lesy a statky České Republiky, the division Horní Planá

Obsah

1	Úvod	10
1.1	Cíl práce	10
2	Literární přehled	11
2.1	Původ jelení zvěře	11
2.2	Rozšíření jelení zvěře ve světě	12
2.3	Rozšíření jelení zvěře v České republice	12
2.4	Jelení oblasti	12
2.5	Zásady chovu jelení zvěře v jeleních oblastech	13
2.6	Popis jelení zvěře	13
2.6.1	Prostředí	14
2.6.2	Biologie	15
2.6.2.1	Věk	15
2.6.2.2	Zrak	15
2.6.2.3	Sluch	16
2.6.2.4	Čich	16
2.6.2.5	Chrup	16
2.6.2.6	Potrava	17
2.6.2.7	Říje	18
2.6.2.8	Březost a kladení	18
2.6.2.9	Choroby	18
2.6.2.10	Parohy	19
2.6.3	Metody určení věku	20
2.6.3.1	Vizuální vzezření	21
2.6.3.2	Metoda Budenzenova	21
2.6.3.3	Metoda Mitchelova	21
2.6.3.4	Metoda Eidmanova	21
2.6.3.5	Metoda Biegerova	21
2.6.3.6	Metoda Mikulova	22
2.6.3.7	Odhad věku dle osifikace lebky	22
2.6.3.8	Odhad věku dle síly a výšky pučnic	22
2.7	Vliv výživy na kvalitu trofeje	22
2.8	Metody hodnocení trofeje jelena lesního	23

3	Charakteristika honitby Knížecí Stolec.....	25
3.1	Přírodní podmínky honitby Knížecí Stolec.....	27
3.1.1	Přírodní lesní oblast.....	27
3.1.2	Geologické a půdní podmínky.....	27
3.1.3	Klimatické podmínky.....	27
3.1.4	Geomorfologické zařazení.....	27
3.2	Historie jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec.....	28
3.3	Významné trofeje v historii honitby Knížecí Stolec.....	29
3.4	Úživnost honitby.....	32
3.5	Stanovení cílů mysliveckého hospodaření v honitbě Knížecí Stolec.....	32
3.7	Péče o zvěř u Vojenských lesů a statků divize Horní Planá.....	33
3.7.1	Péče o porosty spásané v letním a podzimním období.....	34
3.7.2	Přikrmování v zimním období.....	34
3.7.3	Přezimovací obůrky.....	35
3.7.4	Motolice obrovská v honitbě Knížecí Stolec.....	36
4	Metodika.....	37
4.1	Hmotnost holé jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec.....	37
4.2	Medailové trofeje v honitbě Knížecí Stolec.....	38
4.3	Bodové hodnoty trofejí a jejich vývoj.....	38
4.4	Vyhodnocení naměřených údajů.....	39
4.5	Kritéria pro průběrný odlov spárkaté zvěře a cíle chovu v honitbě Knížecí Stolec.....	39
4.5.1	Kritéria jelenů chovných a nadějných.....	39
4.5.2	Kritéria chovné hodnoty holé jelení zvěře.....	40
5.1	Hmotnost holé jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec.....	42
5	Výsledky.....	42
5.2	Medailové trofeje v honitbě Knížecí Stolec za třicetileté období.....	44
5.2.1	Medailové trofeje v letech 1985 - 1994.....	44
5.2.2	Medailové trofeje v letech 1995 - 2004.....	45
5.2.3	Medailové trofeje v letech 2005 – 2014.....	47
5.3	Bodové hodnoty trofejí a jejich vývoj.....	48
5.3.1	Bodové hodnoty trofejí I. věkové třídy.....	48

5.3.2	Bodové hodnoty trofejí II. věkové třídy	49
5.3.3	Bodové hodnoty trofejí III. věkové třídy.....	50
5.3.4	Sumární hodnoty trofejí jednotlivých věkových tříd	52
6	Fotodokumentace.....	53
7	Diskuze.....	56
8	Závěr.....	59
9	Seznam citované literatury	60

1 Úvod

Jelení zvěř je v české myslivosti považována za „zvěř královskou“, které byla vždy věnována velká pozornost. Každý majitel honitby hospodařící s jelení zvěří se snažil o zušlechťování chovu tak, aby dosáhl maximální trofejové hodnoty jelenů ve své honitbě. Tento cíl platí i v dnešní době, možná více než dříve. A to z důvodů ekonomické výnosovosti honitby, rozšíření dobrého jména jeleního chovu mezi mysliveckou veřejností a zajištění tak stálé klientely pro odlov trofejové zvěře. O jelení zvěři, jejím chovu a zkvalitňování trofejové hodnoty bylo napsáno mnoho knih, odborných publikací a vědeckých prací. Podmínky pro chov se v různých lokalitách v chovu jelení zvěře vzájemně liší stejně tak jako se liší trofeje z různých míst chovu a to nejen bodovou hodnotou, ale i specifickým tvarem paroží jednotlivých lokalit.

Hospodaření s jelení zvěří v honitbách Vojenských lesů a statků ČR s.p. je na vysoké úrovni a to nejen díky potřebné velikosti honiteb, ale také díky dlouholetým zkušenostem s chovem jelení zvěře. Přesto dochází k dílčím problémům vlivem vnějšího prostředí, jenž má neblahý vliv na trofejovou hodnotu. Tyto problémy je potřeba řešit a odstranit je. Kvalitní trofejová hodnota zvěře je výsledkem správné péče o zvěř, porozumění jejím potřebám a také dává každému myslivci odpověď na otázku smyslu takovéto péče. Pro majitele honitby to znamená finanční návratnost jeho úsilí a pro každého myslivce je kvalitní trofej zintenzivněním krásných mysliveckých zážitků.

1.1 Cíl práce

Cílem předkládané práce je vyhodnotit kvalitu trofejí v jižní části Šumavy v honitbě Knížecí Stolec, kterou obhospodařují Vojenské lesy a statky ČR, s.p., Divize Horní Planá.

2 Literární přehled

2.1 Původ jelení zvěře

Jelen lesní (*Cervus elaphus*) patří do (Anděra, Červený, 2009):

- Říše živočichové (*Animalia*)
- Kmen strunatci (*Chordata*)
- Třída savci (*Mammalia*)
- Podtřída živorodých (*Theria*)
- Nadřád placentálové (*Placentalia*)
- Řád sudokopytníci (*Artiodactyla*)
- Podřád přežvýkavci (*Ruminantia*)
- Čeleď jelenovití (*Cervidae*)
- Podčeď jeleni (*Cervinae*)
- Rod jelen (*Cervus*)
- Druh jelen lesní (*Cervus elaphus*)

Původ jelení zvěře není dodnes zcela vyjasněn (Lochman, 1985). Podle Lochmana (1985) a Benindeho (1937) pochází ze střední části Asie, kde se dnešní jeleni vyvinuli pravděpodobně počátkem třetihor. Jejich další vývoj byl ovlivněn klimatickými výkyvy ve čtvrtohorách, během kterých se vyvinuli současní jeleni (Řehák, 1998).

První velcí jeleni se objevili koncem třetihor v pliocenu a to z důvodu přechodu života z bažinatého prostředí na prostředí stepí a lesostepí, které se v tomto období začaly vytvářet. To byl prvopočátek k dostatečnému množství živin. První paroží bylo menší a zahnuté dozadu s menším počtem výsad tak, aby nebránilo pohybu v křovinách (Nečas, 1959). Stepní druhy měli paroží členitější z důvodu volného prostoru, ve kterém se pohybovali. Největší parohy nosil veledaněk *Megalocerus giganteus*, který se pyšnil parožím s až třímetrovým rozpětím (Lochman, 1985).

Jeleni s velikostí i tvarem parohů totožným s dnešními se začali objevovat po třetí době ledové. V období, kdy se začalo podnebí podobat dnešnímu. Doba ledová měla též vliv na migraci živočichů po kontinentech.

Dle některých výzkumů se u nás objevili i nálezy jelenů typově podobných druhům vyskytujícím se v Asii, anebo dokonce v Severní Americe.

2.2 Rozšíření jelení zvěře ve světě

Jelení zvěř je rozšířena mezi 10 - 60° severní šířky (Bališ, 1980). Původní rozšíření druhu je v Asii, Severní Americe, severní Africe a v Evropě. V Evropě je její původní areál rozšíření prakticky po celém kontinentu vyjma severských oblastí. Jelení zvěř není původně rozšířena v Jižní Americe a Austrálii.

2.3 Rozšíření jelení zvěře v České republice

Rozšíření jelení zvěře v České republice vychází z jejích potravních a přírodních nároků. Souvislý výskyt jelena lesního je soustředěn především do pohraničních oblastí s velkou lesnatostí a nižší obydleností. Jedná se o Šumavu, Krkonoše, Český les, Krušné hory, Jizerské hory, Jeseník, Beskydy a Karpaty. Úspěšně však obývá i vnitrozemská pohoří jako jsou Brdy, Dražanská vrchovina, Žďárské vrchy a další. Na jižní Moravě je souvislý výskyt hlavně v nížinných lužních lesích.

Dá se říci, že je to druh v naší republice hojně rozšířen a to jak ve volnosti tak v oborních chovech. Kvalita chovů v jednotlivých oblastech je rozdílná a tak máme různá specifika trofejí z jednotlivých lokalit.

2.4 Jelení oblasti

Pro zefektivnění trofejové i chovatelské hodnoty nám slouží od roku 1962 zavedení tzv. Jeleních oblastí, které vznikly na základě doc. Dr. Ing. Josefa Nečase. Hlavní myšlenkou byla snaha o centralizaci řízení chovu jelení zvěře na větších, územně celistvějších oblastech. Ty tvoří pro jelení zvěř přirozené prostředí a měly by sloužit ke zkvalitnění chovatelské hodnoty zvěře v dané oblasti.

Námi sledovaná lokalita nese název Šumava - Jih s výměrou 57 213 ha (Hromas a kol., 1974). Je možno říci, že myšlenka a princip jeleních oblastí je

dobrá, životaschopná a v našich podmínkách realizovatelná. Samozřejmě je nutno podotknout, že dobrá perspektiva jeleních oblastí závisí na odbornících, ať v práci chovatelské, tak v práci řídicí.

2.5 Zásady chovu jelení zvěře v jeleních oblastech

Hlavní zásady chovu definoval Nečas takto (Hromas a kol., 1974):

- 1) Stanovit vhodné oblasti
- 2) Zjišťovat stav zvěře a rozvrhnout je na pohlaví a věkové třídy podle skutečnosti
- 3) Navrhnout cílový stav a dobu, kdy ho má být dosaženo
- 4) Sestavit plán odstřelu
- 5) Rozdělit plánovaný odstřel na všechny honitby v oblasti
- 6) Plánovat péči o zvěř
- 7) Evidovat odstřel a ztráty na zvěři. Hodnotit odstřel a vývoj kmenového stavu se zřetelem na stanovený cíl

2.6 Popis jelení zvěře

Jelení zvěř, nebo také nazývána vysoká zvěř, je po losu evropském (*Alces alces*) největší spárkatou zvěří nacházející se na území naší republiky. V naší republice jsou rozšířeny dva typy jelena lesního.

Pro střední a západní část České republiky je to poddruh jelena západního (*C.e.hippelaphus*). Je to typ menšího jelena s krátkou, ale širokou hlavou. Jeho váha může dosahovat po vyvržení až 180 kg (Řehák, 1998). Jsou to tzv. červení jeleni. Takto se nazývají dle barvy srsti v letním období. Paroží je poměrně krátké, ale rozložené s dostatečným počtem výsad. Nechybí u nich očník ani opěrák, nadočníky bývají kratší a méně vyvinuté. Vlčí výsada se u nich objevuje zřídka.

Ve východní části naší republiky a zejména na Slovensku se vyskytuje poddruh jelena karpatského (*C.e.montanus*). Jedná se o jelena větších tělesných i trofejových rozměrů. Váha až 250 kg – 300 kg. Jsou to tzv. šedí jeleni nazývaní podle zbarvení v zimní srsti. Ve srovnání s poddruhem jelena

západního se u nich nevyskytuje hřívá. Z hlediska trofejové hodnoty se tento poddruh vyznačuje poměrně dlouhými parohy s menším počtem výsad oproti předchozímu. Stejně tak nechybí očník a opěrák, ale navíc bývá dosti častá tzv. vlčí výsada. Koruna bývá často stupňovitá s menším počtem výsad, které bývají zpravidla delší.

Dle Lochmana(1985) se pohybuje hmotnost jelena lesního v rozmezí od 70 do 250 kg. Laň 35 – 140 kg (všechny hmotnosti jsou míněny u vyvržených kusů s hlavou). Částečně se zde dá uplatnit i Bergmanovo pravidlo: jedinci téhož druhu dosahují větších tělesných rozměrů v geograficky chladnějších oblastech, než jedinci téhož druhu žijící v oblastech teplejších. Proto nejmenších tělesných rozměrů dosahují jedinci v populacích žijící v jižní Evropě. Naopak největších rozměrů, a to jak trofejových tak tělesných, dosahují populace žijící v severní Evropě. Tato zákonitost je snadno doložitelná faktem, že slabí jedinci často uhynou vlivem vnějšího prostředí (klíma,predátoři) (Nečas, 1959).

Pro jižní Evropu je udávána průměrná váha takto:

jelen: 70 kg, laň: 35 kg

Pro severní Evropu je udávána průměrná váha takto:

jelen: 150 – 170 kg, laň: 70 – 75 kg

Největších hmotností dosahuje jelení zvěř v Maďarsku, Rumunsku a Bulharsku. Jelen až 250 kg a laň až 140 kg.

Výška jelení zvěře v kohoutku je udávána takto:

jelen: až 150 cm, laň: až 110 cm

2.6.1 Prostředí

Jelen lesní preferuje smíšené lesy rozlehlého charakteru od nížin až po horní hranici lesa (Štěpánek, 2003). Lépe se mu daří v lokalitách s menší hustotou zalidnění, ale dokáže se přizpůsobit i životu v kulturní krajině např. Střední Čechy - Blanicko. V prostředí, ve kterém se jelen lesní vyskytuje, dokáže napáchat nemalé ekonomické škody ohryzem a loupáním na lesních porostech, které jsou často tvořeny monokulturními porosty dřevin, ať už

jehličnatých (smrk, jedle), tak i listnatých (javor). Na vině je ve většině případů stresové zatížení z důvodu přeměny původního prostředí. Jelení zvěři na prostředí nevyhovuje rozpětí nabídky potravy i stres vzniklý antropogenními vlivy.

2.6.2 Biologie

Jelení zvěř tráví převážnou část roku v tlupách. Jsou rozděleny na tlupy holé zvěře a na tlupy jelenů. Pouze v zimních měsících při nedostatku potravy a velké sněhové pokrývce se tlupy pospojují a vznikají tak stáda o velikosti až 80 jedinců (Šustr, 2013). Tlupy holé zvěře vodí zkušená laň, tlupy jelenů vodí jelen mladý a jeleni staří bývají až na konci tlupy. Pouze přestárlí jeleni ojedinele i laně žijí samotářsky. Tlupy jelenů se před říjí rozpadají .

Jelení zvěř pohlavně dospívá ve druhém roce života, ale říje se aktivně v tomto věku zúčastňují pouze laně. Jeleni se aktivně zapojují až v letech následujících. Pro kvalitní populaci jelení zvěře je důležité zachovat správný poměr pohlaví a u samců zastoupení v jednotlivých věkových třídách.

2.6.2.1 Věk

Jelení zvěř se může dožít až 20 let stáří. V našich podmínkách se stává zřídka, aby jelení zvěř uhynula přirozenou smrtí. Jsou známy případy, kdy byla i tato hranice překročena. Např. v Národním parku Šumava byl věk jelena Mitchelovou metodou stanoven na 24 let (Jirsa, 2011).

2.6.2.2 Zrak

U jelení zvěře se jedná o nejméně vyvinutou schopnost. Velká světla posazená po stranách hlavy sice umožňují velké zorné pole, ale ostrost zrakového vnímání není dokonalá. Špatně rozeznává předměty nehybné (i člověka). Z barev rozeznává hlavně světlé a tmavé odstíny. Přesto i tímto smyslem předčí člověka.

2.6.2.3 Sluch

Sluch vedle čichu je dalším dobře vyvinutým smyslem. Jelen má velká slecha, které může natáčet do všech stran. Sluchové vjemy kontroluje vždy ještě čichem a při sebemenším zjištění nebezpečí utíká.

2.6.2.4 Čich

U jelení zvěře se jedná o nejdokonaleji vyvinutý smysl. Uplatňuje se při hledání potravy, lokalizaci nebezpečí a v neposlední řadě slouží i pro vnitrodruhovou komunikaci a rozmnožování.

2.6.2.5 Chrup

Kolouch má v době kladení vyvinuty pouze mléčné řezáky a špičáky ve spodní čelisti a mléčné špičáky v horní čelisti. V době kladení mají tedy 10 zubů. Vzorec chrupu je udáván pro polovinu dolní a horní čelisti:

0 . 1 . 0

3 . 1 . 0

První, druhá a třetí předstolička jsou založeny v čelisti, vyvíjejí se postupně a vyrostou většinou koncem 4. měsíce života, kdy kolouch má úplný mléčný chrup. V mléčném chrupu je 22 zubů. Jeho vzorec je:

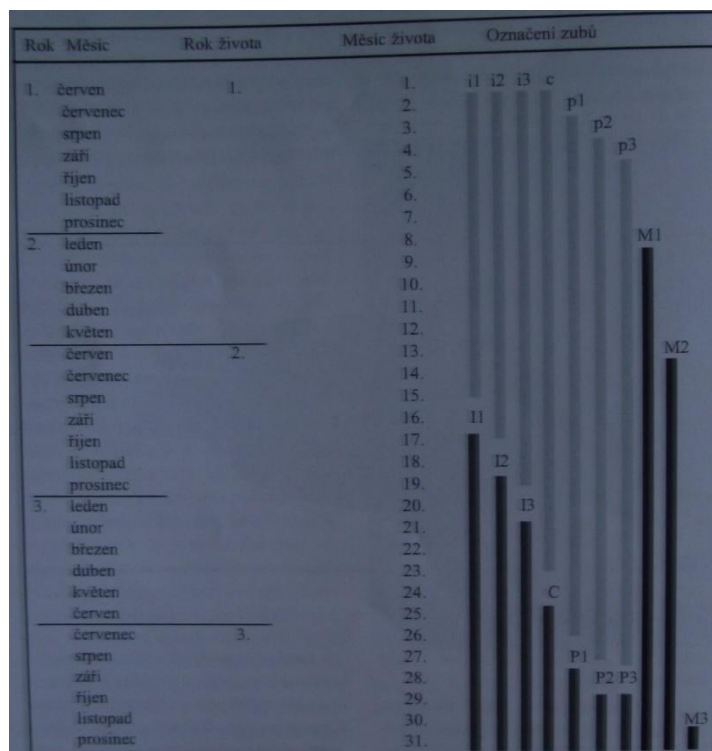
0 . 1 . 3

3 . 1 . 3

Třetí předstolička je trojdílná, na rozdíl od trvalého chrupu, kde je pouze dvojdílná. Postupná výměna mléčného chrupu za trvalý trvá 30 – 31 měsíců. Dospělí jedince má 34 zubů (Řehák a kol., 1998). Vzorec trvalého chrupu:

0 . 1 . 6

3 . 1 . 6

Obrázek 1: Vývoj a výměna mléčného chrupu za trvalý u jelení zvěře

2.6.2.6 Potrava

Jelen lesní patří mezi potravní oportunisty tzn. že jeho jídelníček má široké rozpětí různých skupin trav a bylin, které v příhodných měsících představují až 80 % jejich stravy (Šustr, 2013). Dále se jelení zvěř živí lesními plody, okusem kůry, letorostů a další.

Jelení zvěř má 6 - 11 nejčastěji 7 pastevních period (Forst, 1975), kdy nejintenzivněji přijímá potravu po ránu a na večer.

Pro dosažení požadovaných trofejí musí být zvěři umožněn příjem potravy v množství, kvalitě a struktuře odpovídající biologické potřebě zvěře. Jedná se jak o přirozenou možnost pastvy tak i příkrmování, a to krmivy jadrnými, objemovými, dužnatými, ale i podávání doplňkových minerálů, soli a další. Kvalita a množství potravy je úzce spjata s produkcí kvalitních trofejí i zdravé populace. Podrobněji se vlivem výživy na kvalitu parohů zabýval Vogt (1937). Ten dospěl k názoru, že v době parožení je nejideálnější jadrné krmivo. Sezamové pokrutiny, které dodávají v době parožení dostatek minerálních látek a nevyvolávají otylost jako jiná jadrná krmiva např. kukuřice.

2.6.2.7 Říje

Říje probíhá zhruba od poloviny září do poloviny října a je provázána charakteristickým troubením jeleních samců a dlouhou denní aktivitou, kdy je možno za ideálních podmínek slyšet troubícího jelena i celý den. Nejintenzivnější a nejhluchnější je říje za chladného a jasného počasí, nejméně aktivity je pak při teplém počasí s deštěm a hlavně větrem.

Říjiště vybírají laně a jeleni za nimi přichází z různé velké vzdálenosti. Pro myslivce je toto období hlavním obdobím odstřelu jelení samčí zvěře, protože samci jsou méně ostražití, hluční, a proto není celkem problém objektivně posoudit často i z výběru několika jelenů najednou, který je pro chov žádoucí a který ne.

Jeleni během říje prakticky nepřijímají potravu a jsou tedy po říji značně zesláblí. Během říje může hmotnost samce klesnout až o 30% (Červený a kol., 2003).

2.6.2.8 Březost a kladení

Laň je březí 33 - 34 týdnů a klade v květnu až v červnu jednoho výjimečně až dva kolouchy. Laň kojí koloucha až do zimy, v této době již přijímá zelenou potravu a stará se o něj až do následujícího roku.

2.6.2.9 Choroby

Stejně jako u jiných živočichů, tak i u jelena lesního se vyskytuje celá řada chorob, ať už virového původu, bakteriálního původu, nebo parazitárního původu.

Za všechny nejmenované zmíním pouze jednu, která má na populaci jelení zvěře u VLS ČR, s.p., Divize Horní Planá nezanedbatelný vliv. Touto nemocí je parazitární onemocnění motolice. U nás se vyskytují dva druhy a to: Motolice jaterní (*Fasciola hepatica*) a motolice obrovská (*Fascioloides magna*).

V námi sledované lokalitě se poměrně hojně vyskytuje *Fascioloides magna* u jelení zvěře. Tato choroba je vázána na prostředí podmáčených a zamokřených lokalit se stojící vodou. Zde přežívá její mezihostitel zvaný plž

bahnatka. Napadení se projevuje poruchami přebarvování, ztrátou hmotnosti, změny ve tvaru paroží a jeho vývoji, kdy trofejová hodnota neodpovídá chovatelským požadavkům. V krajním případě může docházet i k úmrtí postiženého kusu, to platí zvláště pro mladou zvěř (Červený a kol., 2003).

Postiženým orgánem bývá jaterní tkáň, na které se vytvářejí rozsáhlé shluky pseudocyst až o velikosti pěsti. Játra bývají na povrchu černě mramorovaná a mohou obsahovat až přes 100 motolic.

Prevence ve volnosti je omezená, snad jen vysoušení nebo znepřístupnění mokřin může snížit riziko nákazy (Červený a kol., 2003).

V současné době je snaha o léčbu zvěře ve volnosti. U Vojenských lesů a statků divize Horní Planá je tato léčba praktikována předkládáním léčiv v přezimovacích obůrkách, kde jsou výsledky s přeléčením dobré. Bohužel po vypuštění z přezimovacího zařízení může dojít a často se i tak stává k opětovnému nakažení vyléčeného kusu. Dle Červeného (2003) je léčba ve volných honitbách neefektivní.

2.6.2.10 Parohy

Paroží je druhotným pohlavním znakem samců jelena lesního. Je produktem kostní hmoty a jeho každoroční vývoj je ovlivňován činností hormonů. Ve světě známe různé druhy parohů a to jak velikostně tak tvarově. Paroží je současně znakem konstituce a kvality zvěře, z něhož lze usuzovat podmínky, ve kterých zvěř žije případně na úroveň myslivecké péče o ni (Řehák a kol., 1998).

Růst paroží začíná u mladých jelínků ve věku 5 - 6 měsíců života a jejich růst je ukončen přibližně v 1 roce.

Při růstu je paroží vyživované krevním oběhem pod kůží (lýčím) i dření. Vlivem samčích hormonů (testosteronu) paroží kostnatí a jelen sdírá odumřelé lýčí. To se odehrává od července až do listopadu dle stáří jelena. Barva parohů je závislá na několika faktorech: na rostlinných šťávách a tříslovinách, na tkáňovém moku obsaženém v paroží a možná i na minerálním složení parohů (Jaczewski, 1983). Shazování paroží probíhá od února do května.

První paroží má zpravidla formu špiček, ale může mít už v této době náznaky dalšího členění, anebo regulérní výsady. To se stává u dobře založených nadějných jelenů. Již v tomto období se podle velikosti, členění a troudovitosti špicí musí začít s odstřelem tak, aby do 3 roků života se dostali jen kvalitnější jedinci. Ve třetím roce nasazuje jelen druhé paroží. To mívá formu šesteráka, osmeráka výjimečně i členitější. V každém dalším roce jelen nasazuje nové paroží zpravidla větší než paroží předchozí. Velikost zmohutnění trofeje je odvislá nejen od genetického základu, ale odráží i welfare zvířete, dostupnou potravní nabídku. Stejně tak počet výsad se nedá dopředu určit a je stejně jako předchozí výsledkem několika důležitých aspektů. Podle parohů určujeme kvalitu trofeje dle bodového hodnocení příslušnou metodou. Kvalitu dosažených trofejí srovnáváme se zpracovanými chovnými kritérii pro danou lokalitu.

Ke kulminaci růstu dochází mezi 12 – 14. rokem života jelena. Po této době dochází zpravidla ke zmenšení hlavně ve velikosti a tvaru výsad v korunové části tak i ke zkracování lodyhy parohu (Řehák a kol., 1998).

Díky parohům patří jelení zvěř k žádaným mysliveckým trofejím a pro svou variabilitu, jak ve velikosti, tak i ve tvaru a počtu výsad odráží chovatelskou hodnotu trofejí v dané lokalitě.

2.6.3 Metody určení věku

Věk jelení zvěře lze určovat u živé i ulovené zvěře podle mnoha znaků. Určovat věk u ulovené zvěře je daleko jednodušší než u živé zvěře. Pro odhad věku ulovené zvěře existuje několik metod, podle kterých je možné spolehlivě určit stáří jelení zvěře.

U ulovené zvěře je poměrně spolehlivým znakem stáří vývoj chrupu a jeho opotřebení (Forst, 1975). Dále se věk určuje podle stupně osifikace lebky, síly a výšky pučnice. U metody určování věku podle chrupu se posuzuje zejména kresba, výška a tvar zubů, a to nejen řezáků a stoliček, ale i špičáků a kelců.

2.6.3.1 Vizualní vzezření

Tato metoda se využívá u určování věku živé jelení zvěře. Metoda je nejméně spolehlivá a nejméně objektivní, ale jediná možná. U živé jelení zvěře se sleduje celá postava a velikost parohů.

2.6.3.2 Metoda Budzenova

Sleduje stupeň opotřebení třetího sloupku šesté trojdílné stoličky. Lochman (1985) uvádí, že tato metoda je spíše doplňková.

2.6.3.3 Metoda Mitchelova

Sleduje vrstvy cementu ukládané mezi kořeny stoliček. Zuby jsou díky ukládání jednotlivých vrstviček sekundárního cementu vyzdvihovány oproti čelistní kosti a nahrazuje se tak úbytek výšky zubu způsobený opotřebením při příjmu potravy (Bádr, 2011).

2.6.3.4 Metoda Eidmanova

Hodnocení počtu vrstev náhradního dentinu v dutinách zubu I1. Nejprve se zub přeřízne, následně se vyleští a pomocí mikroskopu se jednotlivé vrstvy sečtou a s přičtením čísla 2 dostaneme věk jelena nebo laně (Bališ, 1980).

2.6.3.5 Metoda Biegerova

Podle úhlu řezáků spodní čelisti, které svírají s vodorovnou plochou stupeň opotřebení korunky řezáku a poměr vzájemné velikosti mezi řezákem a jeho krčkem. Vzhledem ke skutečnosti, že vlivem preparace může dojít k pozměnění svíraného úhlu řezáků, je tedy věrohodnější poměr výšky korunky řezáků k délce krčku. Tuto metodu lze hodnotit jako velmi dobrou metodu orientační a doplňkovou, pro výlučné použití k odhadu věku ulovené zvěře přeci jen za méně přesnou (Řehák, 1998).

2.6.3.6 Metoda Mikulova

Posouzení podle tvaru a úhlu kelců. Věkem dochází ke změnám ve zbarvení i úhlu, které kelce po vyjmutí spolu svírají. Zbarvení také prochází změnami v závislosti na stáří kusu, kdy se stárnutím dochází ke zbarvení (pálení) nejprve do tmavší barvy, která postupně se mění ve žlutou barvu.

2.6.3.7 Odhad věku dle osifikace lebky

Posuzuje se kostnatění chrupavčitých spojů klínové kosti. Podle stupně zavápnění můžeme rozlišit pouze, zda se jedná o jedince mladého, dospívajícího nebo dospělého. Jedná se pouze o metodu informativní bez většího významu.

2.6.3.8 Odhad věku dle síly a výšky pučnic

Každoročním shazováním se výška pučnice snižuje a zároveň tloustne. Touto metodou se podrobně zabýval Harke (Řehák a kol., 1998), který vytvořil i tabulku umožňující určení věku podle těchto kritérií. Tato metoda je však považována spíše za informativní a málo přesnou.

2.7 Vliv výživy na kvalitu trofeje

Množství a kvalita výživy přijímané zvěří je pro dosažení požadované trofeje jedním z klíčových faktorů.

Nejdůležitějšími stavebními látkami pro tvorbu paroží jsou bílkoviny, glycidy, vápník a fosfor (Bartoš, 1987). Z vitamínů to jsou vitamíny A, C, D (Bališ, 1980). Jelen má v ročním cyklu dvě asi čtyři měsíční období, kdy má zvýšenou potravní potřebu (Vogt, 1937). Těmi jsou období od konce říje do shazování a období do vytloukání, přesněji řečeno do doby asi 2 týdny před vytloukáním (Jaczewski, 1983).

Důležitá je nabídka takového krmiva, které plně splňuje potřeby jelení zvěře. V případě, že některé krmivo není dostatečně dostupné přirozenou cestou, musíme přistoupit k příkrmování. Tuto problematiku zpracoval už Vogt (1937), který intenzivně studoval vliv potravy na kvalitu trofejí. Ten

např. dospěl k názoru, že nejideálnější jadrné krmivo jsou pro jeleny sezamové pokrutiny, které jim zajišťují v době růstu parohů příslušné množství minerálních látek a bílkovin a jako prospěšný je i fakt, že nevyvolávají otylost (Jaczewski, 1983).

Z výše uvedeného vyplývá, že pro kvalitní trofeje musíme zajistit dostatek krmiva a potřebných živin nejen přes zimu, ale i po celý rok. A to v letním období např. zvěřními políčky, výsadbou okusových dřevin, výsadbou plodonosných dřevin a k samozřejmosti by již mělo patřit předkládání lizů a kamenné soli po celý rok.

Jen při dodržení všech nutričních potřeb zvěře můžeme vyprodukovat žádanou kvalitu trofejí.

2.8 Metody hodnocení trofeje jelena lesního

Pro hodnocení bodové hodnoty jeleních trofejí jsou používány následující metody:

Safari Club International (S.C.I.)

Tato metoda hodnotí i nevytlučené paroží, kterému se pak dává 5% srážka na lýčí.

Boone and crockett club

Tato metoda je zaměřená na měření délek a obvodů paroží. Přísně upřednostňuje symetričnost trofeje, nehodnotí vzhled trofeje a nehodnotí hmotnost trofeje.

Metoda CIC

Jedná se o nejrozšířenější mezinárodní metodu hodnocení jeleních trofejí. Původně se jednalo o tzv. Nadlerovu metodu, která byla poprvé oficiálně použita na mezinárodní lovecké výstavě v Lipsku r. 1930. Byla schválena jako mezinárodní metoda roku 1937 a jednalo se o kombinaci metod Nadlera a Dr. Šimana. V roce 1952 byla v Madridu modifikována a upravena, potvrzená byla v roce 1955 v Kodani.

V roce 1976 v Bruselu byla naposledy modifikována a zatím je takto platná do současné doby. Měří se za pomoci pásma na celé milimetry a váží se na celé gramy.

Měří se:

- 1) Délka lodyh (levé i pravé) se měří po vnějším oblouku od spodního okraje růže až k hrotu nejdelší výsady
- 2) Délka očníků (levého i pravého) se měří od horního okraje růže až ke hrotu očníku
- 3) Délka opěráku (levého i pravého) se měří po jejich spodních stranách od místa, kde se na povrchu lodyhy nalézají bod vzniklý rozpůlením úhlu mezi osou lodyhy a osou opěráku
- 4) Obvod růží (pravé i levé) se měří pásmem přiloženým těsně k jejich obvodům
- 5) Obvod lodyh (dolní) mezi očníkem a opěrákem se měří bez ohledu na přítomnost nadočnicku v nejslabším místě lodyhy
- 6) Obvod lodyh mezi opěrákem a korunou se také měří na nejslabším místě
- 7) Hmotnost vyschlého paroží se zjišťuje jako hmotnost paroží s krátce seříznutou lebkou s nosní kostí. Měří se nejdříve 3 měsíce po ulovení a podle velikosti seříznutí lebky a při existenci horní čelisti se sráží 0,5 – 0,7 kg
- 8) Rozloha se měří jako největší vnitřní vzdálenost lodyh v cm
- 9) Počet výsad - za výsadu je považován výrůstek delší než 2 cm
- 10) Barva - dle tmavosti přidělujeme 0 - 2 body
- 11) Nadočnický (rozlišujeme krátké 2 – 10 cm, střední 10,1 – 15 cm, dlouhé 15,1 cm a více). Přidělujeme 0 – 2 body
- 12) Koruna - do koruny počítáme všechny výsady nad opěrákem. Spočteme výsady, vydělíme počtem výsad a získáme průměrnou délku. Dle výsledku přidělujeme 1 - 10 bodů
- 13) Srážkové body - přidělují se za nesouměrné postavení lodyh, za jejich nestejnou délku, za zřetelnou asymetrii, za nepravidelnosti očníků,

nadočnicků a opěráků, pokud se tyto nedostatky nepromítly už při vlastním oceňování parohů

Medailové hodnoty dosahují jeleni, kteří po přeměření všech kritérií dosahují bodové hodnoty takto:

Zlatá medaile - 210 bodů a více

Stříbrná medaile – 190 - 209,9 bodů

Bronzová medaile - 170 - 189,9 bodů

3 Charakteristika honitby Knížecí Stolec

Při popisování území musíme pro ilustračnost rozdělit celé území honitby Knížecí Stolec na západní a východní část. Západní část je území o velikosti 13 591 ha obhospodařována lesními správami Horní Planá, Arnoštov. Pro tuto část území je charakteristická vysoká lesnatost a má charakter kvalitního hospodářského lesa, který je občas přerušen kulturní loukou nebo mokřinou. V hřebenových partiích je hlavně zastoupení smrku ztepilého (*Picea abies*), v nižších polohách kombinace smrku s jedlí bělokorou (*Abies alba*) a bukem lesním (*Fagus sylvatica*). Pouze v okrajových částech je zastoupená i borovice lesní (*Pinus sylvestris*). Reliéf terénu je tvořen pouze několika mohutnými kopci o nadmořské výšce přes 1000 m, mezi nimiž se táhnou dlouhé hřebeny. V údolích protékají potoky s rychle proudící vodou. V okolí Arnoštova jsou díky reliéfu terénu, který vytváří kotlinu, zastoupeny podmáčené porosty smrčín.

Východní část o velikosti 10 848 ha, která je obhospodařována lesní správou Chvalšiny, je tvořena pestrou mozaikou kulturních smíšených lesů s plochami vojenských střelnic, cvičišť a nelesních půd, které jsou většinou zarostlé porosty sukcesních dřevin.

Reliéf území je tvořen poměrně velkým množstvím kót, které zřídka kdy dosahují nadmořské výšky 1000 m n.m.. Zastoupení dřevin je též velice rozmanité. V nižších polohách je zastoupena většinou borovice lesní (500 - 600 m n.m.). Výše je borovice nahrazena jedlí bělokorou a bukem lesním. Pouze

zcela na hřebenech nejvyšších kopců oblasti mají lesní porosty charakter horské smrčiny.

Mezi jednotlivými kopci se rozkládají poměrně táhlá údolí porostlé porosty sukcesních dřevin jako jsou bříza, osika, vrba jíva, nebo se zde nacházejí louky, které však jsou často podmáčené a málokdy je možné tyto louky sklízet pro zkvalitnění píce, která na nich roste.

V údolích protékají potoky s pomalejším proudem vzhledem k tomu, že klesání v této části území není tak prudké. Spíše se vytvářejí v údolních polohách bažiny, močály a podmáčená oka. Tento rozdíl oproti západní části území je vysvětlen poměrně nedávnou hustotou obydlí.

Protože se nacházíme na území Sudet bylo do roku 1946 celé toto území poměrně hustě obydleno německým i českým obyvatelstvem, které i přes ne zcela ideální podmínky krajinu intenzivně zemědělsky obhospodařovalo. Lesy byly pouze na kamenitých místech, která se nemohla obhospodařovat. Kvalita těchto lesů byla různá vzhledem ke skutečnosti, že se jednalo o tzv. „selské“ lesy, které nebyly určeny na produkci kvalitní dřevní hmoty jako lesy v západní části, které patřily knížeti Schwarzenbergovi, ale sloužily pouze jako zásobárna dřeva na topení.

Po vysídlení a vyhlášení vojenského prostoru Boletice se již toto území nově neosídlilo. Kulturní plochy polí a luk začaly zarůstat pionýrskými dřevinami sukcesních společenstev. Systémy na odvodnění obhospodařovaných polí přestaly fungovat a tyto plochy dostaly svůj podmáčený charakter, který je popsán výše. Vesnice zarostly, domy se postupně rozpadají a často jen přítomnost sadu ovocných dřevin nám připomene, že i v těchto místech stála před 70 lety vesnice.

Celková výměra honitby (ha): 23 048 ha

z toho:

- lesní půda: 12 807 ha
- zemědělská půda: 1 221 ha
- vodní plochy: 176 ha
- ostatní plochy: 8 844 ha

3.1 Přírodní podmínky honitby Knížecí Stolec

3.1.1 Přírodní lesní oblast

Oblast zmíněné honitby náleží k přírodní lesní oblasti 13 - Šumava. Tato oblast svou částí tvoří zvláštní orografickou podoblast a nelze jí tedy od Šumavy oddělovat. Většinou jde o členitý terén s táhlými svahy, které odpovídají značnému biologickému stáří celého šumavského masívu. Územní celek patří svou polohou ke krystaliniku českého jádra. Jeho skalní podklad tvoří dvě hlavní jednotky, jež se liší složením, tektonikou i stářím. Největší část přísluší rulám a magmatikům tzv. jednotvárné série.

3.1.2 Geologické a půdní podmínky

Převládající horninou je středně až hrubě zrnitá biotitická magmatická pararula, pomístně pak žula. Celkovým zvětráváním biologického podkladu dochází ke vzniku hlubokých půd převážně hnědozemního typu.

3.1.3 Klimatické podmínky

Území honitby z převážné části spadá do horského charakteru okrsku. Krátké jaro, léto bývá poměrně chladné a vlhké, pouze podzimní období bývá relativně suché a teplé se stálým počasím. Zima bývá dlouhá s dosti značnou sněhovou vrstvou. Délka vegetační doby činí zhruba 125 dní a spadá do období od 15.5. do 15.9..

Průměrná roční teplota je 5,6 °C, průměrný roční úhrn srážek dosahuje 800 – 900 mm, průměrný počet dnů se sněžením je 60, průměrná sněhová pokrývka 60 – 100 cm.

3.1.4 Geomorfologické zařazení

Vertikální členitost území je charakterizována poměrně velkým rozpětím nadmořských výšek. Absolutní rozpětí činí cca 680 m. Nejvyšší vrcholy představují Lysá (1 228 m n.m.), dále pak Knížecí Stolec (1 226 m n.m.).

Z hlediska hydrografického spadá celé území do povodí řeky Vltavy, část území v severní části Arnoštova k řece Blanici.

3.2 Historie jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec

V pamětní knize Vojenských lesů je první zmínka o výskytu jelenů z 15.1.1948, kdy byly spatřeni v okolí vesnice Stožec dva jeleni. Na území, které dnes obhospodařují Vojenské lesy byl dle pamětní knihy pozorován první jelen v roce 1951 a to v polesí Horní les v okolí vrcholu kopce Špičák. V roce 1952 byly již uloveny 3 jeleni, ale zvěř byla pouze přetahující. V roce 1962 bylo uloveno celkem 12 ks jelení zvěře a tyto čísla se začaly prudce zvedat stejnou úměrou jako počty zvěře v honitbě, která již dosáhla takových početních stavů, že se s ní dalo již efektivně pracovat a zkvalitňovat její trofejovou hodnotu.

Vyjmenujeme zde několik roků s počtem odstřelů jelení zvěře pro ilustraci vývoje množství zvěře vyskytujících se v honitbě Knížecí Stolec.

1972 - uloveno 136 ks jelení zvěře

1982 - uloveno 207 ks jelení zvěře

V období od roku 1982 - 1991 došlo k poměrně značnému početnímu nárůstu jelení zvěře. V tomto období se dá říci, že trofejová hodnota populace byla do té doby na svém vrcholu a to hlavně koncem 80. a začátkem 90. let, kdy bylo loveno do té doby nevídané množství medailových trofejí.

1992 - uloveno 422 ks jelení zvěře

V dalším mezidobí mezi lety 1992 - 2002 stále docházelo k nárůstu množství zvěře v honitbě a tedy i k jejich vzrůstajícímu odstřelu. Kvalita trofejí byla dobrá, koncem tohoto období se začíná ve větší míře objevovat motolice obrovská.

2002 - uloveno 485 ks jelení zvěře

V desetiletí 2003 – 2012 se opět zvedly stavy jelení zvěře v dané lokalitě. Kvalita trofejí bohužel začala být zčásti ovlivněná intenzivním výskytem motolice obrovské, která se neblaze projevila, jak v bodové hodnotě trofejí jelenů, tak i ve váze jelení zvěře.

V tomto období jsou v honitbě Knížecí Stolec zřízeny přezimovací obůrky pro jelení zvěř a to v počtu 5 zařízení u VLS Horní Planá.

2012 - uloveno 542 ks jelení zvěře

2014 - uloveno 569ks jelení zvěře

3.3 Významné trofeje v historii honitby Knížecí Stolec

V této kapitole budou zmíněny významné trofeje z kroniky Vojenských lesů, které byly u VLS uloveny. V úvahu jsou myšleny pouze trofeje ulovené v honitbě Knížecí Stolec, kterou VLS obhospodařují dodnes. Pominuli jsme významné trofeje ulovené na lesní správě Plešný a Stožec, přestože v té době patřily k Vojenským lesům, než byly předány Národnímu parku Šumava v roce 1993. Jsou zde uvedené pouze trofeje, které přesahují bodovou hodnotou 190,00 bodů CIC tj. trofejí se stříbrnou medailí a samozřejmě se zlatou.

1980 - jelen 211,27 bodů CIC

1982 – jelen 192,01 bodů CIC

1983 – jelen 192,44 bodů CIC, jelen 191,86 bodů CIC

1984 – jelen 190,94 bodů CIC

1990 - jelen 207,00 bodů CIC

1991 - jelen 197,46 bodů CIC

1991 - jelen 191,60 bodů CIC

1995 - jelen 191,46 bodů CIC

1996 - jelen 197,18 bodů CIC

1997 - jelen 201,19 bodů CIC

1998 - jelen 198,48 bodů CIC

1998 - jelen 190,98 bodů CIC

Obrázek 2: 2003 - jelen 199,05 bodů CIC

2004 - jelen 194,00 bodů CIC

Obrázek 3: 2006 - jelen 193,90 bodů CIC

2009 - jelen 195,88 bodů CIC

Obrázek 4: 2010 – jelen 190,46 bodů CIC

Obrázek 5: 2011 - jelen 211,62 bodů CIC

3.4 Úživnost honitby

Celá lokalita spadá dle tabulkových hodnot do 3. jakostní třídy úživnosti. Podmínky úživnosti v honitbě nejsou ideální hlavně z hlediska kvalitativního než kvantitativního.

Tato skutečnost je zapříčiněna především těmito faktory:

- Krátká vegetační doba a chladnější klima
- Absence porostů zemědělských plodin
- Méně kvalitní a druhově chudší travní porosty (hlavně z důvodu nemožnosti tyto lokality obhospodařovat)
- Všeobecně nízké zastoupení listnatých plodonosných dřevin

Vodní podmínky jsou dobré. V oblasti se nachází dostatečné množství potoků, rybníků i tůní, kde se zvěř může napít.

3.5 Stanovení cílů mysliveckého hospodaření v honitbě

Knížecí Stolec

Hlavní zvěří, která žije v honitbě, je jelení zvěř. Jelení zvěř se vyskytuje v celé honitbě a jsou pro ni stanoveny minimální a normované stavy. Cílem chovu je zdravá populace jelení zvěře v optimálním počtu rovnajícím se normovanému stavu, mající minimální negativní vliv na stav lesních porostů, produkující maximální množství jedinců samčího pohlaví s co nejkvalitnější trofejí.

Tabulka 1: Minimální a normované stavy jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec

Druh spárkaté Zvěře	Výměra v ha kterou druh zvěře využívá	Jakost ní třída	Minimální stavy		Normované stavy zvěře		Přepočet na 1 jedince spárkaté zvěře
			ks/1000 ha	ks celkem	ks/1000 ha	ks celkem	
jelen lesní	18 000	III.	10	180	15	270	270

Tabulka 2: Poměr pohlaví a věková skladba jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec

Druh spárkaté zvěře	poměr pohlaví	KOP	Věková skladba					
			samci	samice	mláďata	1 VT	2 VT	3 VT
jelen lesní	1 : 1	0,8	105	105	60	46	39	20

3.7 Péče o zvěř u Vojenských lesů a statků divize Horní

Planá

V podmínkách VLS je klid zvěře v honitbě zajištěn, protože území honitby Knížecí Stolec je obydleno jen při okrajích areálu honitby, pohyb turistů je omezen na několik značených turistických tras. Velikost celé honitby čítá 23 048 ha.

Jedná se o tak velký areál na podmínky honiteb v České republice, že zvěř má možnost celkem nerušeně se pohybovat po tomto území. Na pracovní a vojenskou činnost si již dávno zvykla a není výjimkou, kdy v porostech, kde probíhá těžba dříví, vidíte zvěř v klidu se pasoucí 200 m od nastartovaného traktoru nebo vyvážecí soupravy.

Problém pro zvěř s klidem v honitbě představuje podzim, kdy kvůli vysokým stavům zvěře musí být intenzivně lovena a to až do doby konce odlovu podle zákona. V tomto období je zvěř bohužel vystavována stresu spojeného se střelbou, vyšším pohybem mysliveckého personálu jednotlivých lesních správ, naháňkám a další.

3.7.1 Péče o porosty spásané v letním a podzimním období

V podmínkách honitby Knížecí Stolec bývají porosty kulturních trav bohužel často méně výživné s chudším druhovým složením. Tento fakt je zapříčiněn drsnějšími klimatickými podmínkami lokality.

VLS se snaží o nabídku pokud možno kvalitních travních porostů. Toho se lze dopracovat v těchto podmínkách pouze intenzivním kosením těchto luk tak, aby měli šanci ušlechtilejší skupiny trav. Pokud terénní podmínky dovolují úpravu těchto travních porostů mechanizací, bývají tyto porosty sklizeny na seno nebo senáž formou lisovaných balíků. Pokud se jedná o menší lokality nebo méně újezdné nacházející se převážně v centrální části, které se nesklízí předchozím způsobem, tak (pokud to konfigurace terénu dovoluje) probíhá mulčování. Obě tyto varianty se provádějí 2 - 3 krát ročně, tím je zajištěn dostatek relativně kvalitní štavnaté trávy určené ke spásání až do pozdního podzimu.

3.7.2 Příkrmování v zimním období

Zvěř je v zimním období příkrmována pokud možno tak, aby se alespoň částečně vyhovělo potravním nárokům v období se zvýšeným výdejem energie. Probíhá v přezimovacích obůrkách, kam je lákána zvěř z okolních spádových oblastí. Po uzavření těchto přezimovacích obůrek se pokračuje s příkrmováním zbylé zvěře, která zůstala ve volném lese. Příkrmování probíhá na takových místech, kde se může alespoň z větší části vyloučit negativní vliv zvěře na lesní porosty (zimní ohryz). Takové lokality jsou např. okraje vojenských střelnic, nelesní půdy, ostatní plochy sukcesního lesa nevedené jako les hospodářský. Hospodářské lesy, kde je zastoupení mladých

lesních porostů až do věku 60 let minimální a převládají starší porosty až do fáze mytní zralosti, kde se může riziko ohryzu vyloučit.

Pro účely příkrmování této zvěře vznikly v oblastech, které jsou mimo spádové oblasti přezimovacích obůrek kryté přístřešky, kam bývá zvěři předkládáno krmivo objemové, tedy balíky lisovaného sena nebo senáže tak, aby byla v dostatečné míře zajištěna hrubá vláknina. Stejně tak je jim předkládáno do vysokých koryt krmivo jadrné. Bohužel nejsou v těchto lokalitách zřízeny ohrádky pro mladou zvěř a tak se stává, že předložené krmivo zkonzumuje pouze zvěř silná a mladé kusy mohou částečně strádat. V menší míře je zvěři, která zůstane ve volnosti předkládáno krmivo dužnaté.

3.7.3 Přezimovací obůrky

Na území honitby obhospodařované VLS je zřízeno 6 přezimovacích obůrek tak, aby mozaikovitě pokryly prakticky celou oblast. Přezimovací obůrky plní dvě základní poslání.

Tím prvním je soustředit do nich zvěř a zabránit tak škodám na lesních porostech způsobeným zimním ohryzem kůry mladých stromů v porostech do 40 let. V těchto obůrkách je zvěř intenzivně příkrmována již od podzimu tak, aby se do těchto lokalit naučila chodit a mohla tam být uzavřena na období zimních měsíců a po odtání sněhu je zvěř znovu vypuštěna do volnosti. Podáváno je krmivo jadrné do vysokých koryt, kterých je takový počet, aby se ke krmení dostala i mladá zvěř.

Dále je několikrát týdně předkládáno krmivo dužnaté, které je přímo v obůrce uskladněno ve vybudovaném sklepě, který zajišťuje, že dužnaté krmivo bude předkládáno zvěři nezmrzlé, aby nezpůsobilo dietetické poruchy zapříčiněné pozřením zmrzlé vody v dužině.

Jako krmivo objemové jsou používány balíky lisovaného sena, které jsou předkládány zvěři v takovém množství, aby v zimních měsících nepromrzaly, což by opět vedlo k dietetickým poruchám a oslabení organismu zvěře.

Druhým posláním přezimovacích obůrek je možnost v nich efektivně přeléčovat zvěř napadenou motolicí obrovskou. Na toto se používá léčiva

Rafendazol. Efektivní se zdá být pouze v podmínkách přezimovacích obůrek, jelikož jen zde můžeme přesně určit množství zvěře, dávky na přeléčení a zajistit, aby měla k medikamentům přístup všechna zvěř uzavřená v zařízení. Bohužel i přeléčená zvěř následující rok může být opět motolicí napadena a předchozí přeléčení přijde vniveč, i přes toto riziko je nutné se o vyléčení populace snažit.

Přezimovací obůrky velice rychle ukázaly, že jejich vybudování bylo všeobecným přínosem, jak pro kvalitu lesních porostů, tak i pro kvalitu trofejové a chovatelské hodnoty jelení zvěře u VLS.

3.7.4 Motolice obrovská v honitbě Knížecí Stolec

Jak již bylo několikrát zmíněno, jelení zvěř v honitbě Knížecí Stolec se potýká s poměrně značným napadením tímto cizopasníkem. Tato skutečnost je ve větší míře rozšířena zhruba posledních 15 let. Stupeň tohoto napadení je dle lokality různý. V západní části území není tento cizopasník nijak alarmující a napadení nepřesahuje výši 30 % kusů. Ve východní části je stupeň napadení silnější a pohybuje se v relacích 40 – 50 % v různých stupních napadení. Tato skutečnost vychází, jak již bylo zmíněno v popsání sledované oblasti z okolnosti, že se zde často vyskytují močály a stojící voda, kde se motolice přes mezipřevodce bahnatku úspěšně rozvíjí.

Napadené kusy jde poznat podle toho, že jejich hmotnost nedosahuje hodnot, které by byly normální u normálního kusu. Zvěř je menší, později přebarvuje na zimní srst. U samců jelení zvěře se projevuje napadení i na trofejové hodnotě. A to zejména snížením délkového přírůstu paroží, v jeho síle i tvaru a velikosti výsad.

Takové paroží bývá slabé, můžou se u něj vyskytovat různé deformace výsad a často nemá ani požadovanou délku lodyh. Stává se, že jelen druhé věkové třídy, který by měl mít v daném věku 160 bodů CIC se pohybuje v rozmezí 120 – 130 bodů CIC. Bohužel i tento jelen se již aktivně zúčastňuje říje a může zachovat nekvalitní potomstvo. Tyto jeleny je potřeba z chovu vyřadit selektivním odstřelem samozřejmě stejně jako holou zvěř, což se

provádí a jedině tímto způsobem společně s přeléváním je možné udržet kvalitní trofeje v této oblasti, která je chovem jelení zvěře známá.

4 Metodika

Honitba Knížecí Stolec, kterou obhospodařují Vojenské lesy a statky ČR, s.p., Divize Horní Planá, je známá chovem jelení zvěře. Tento chov je v celorepublikovém měřítku považován za kvalitní. Z důvodů rozsáhlosti území sledované honitby, dobrými životními podmínkami i dlouhodobou tradicí chovu jelení zvěře. Jak bylo popsáno již v kapitole „Historie jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec“ sahají počátky zazvěřenosti honitby do 50. let 20. století. Za dobu 70 let práce s trofejovou i chovatelskou hodnotou se dospělo k dílčím úspěchům v trofejové hodnotě jelení zvěře ve sledované honitbě. Pro zhodnocení trofejové hodnoty bylo čerpáno z materiálů Vojenských lesů a statků ČR, s.p., Divize Horní Planá. Vzhledem k dostupným materiálům a objektivnosti zvolených metod jsou tyto metody jediné, které se dají z hlediska pravdivosti trofejové hodnoty použít. Přestože je pracováno pouze s daty ulovené jelení zvěře, jak samčí, tak i samičí, a tedy trofejová hodnota živé zvěře, která je pozorována v honitbě se může odlišovat od zjištěných hodnot v této práci. Přesto jsou zjištěná data vypovídající o trofejové hodnotě jelení zvěře v dané oblasti.

4.1 Hmotnost holé jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec

Základním předpokladem, aby byla kvalitní trofejová hodnota jelení zvěře, je mít kromě vhodných samců i kvalitní zvěř holou. Průběrným odstřelem je třeba vyselektovat slabé laně i kolouchy. Kromě genetických předpokladů je pro kvalitu chovné zvěře důležitá absence parazitů. V této práci je zmíněn výskyt motolice obrovské, která se vyskytuje v pozorované honitbě a má neblahý vliv na zdraví postižených kusů. Neblahý vliv se projevuje snížením hmotnosti, celkovým narušením imunity organismu a projevující se celkovým chřadnutím postiženého kusu. Vzhledem k již zmiňovanému vyššímu výskytu motolice obrovské po roce 2000, kdy nedocházelo k přelévání jelení

zvěře, tak kvalita jelení zvěře i její trofejové hodnoty klesala. Následující výsledky mají prokázat, zda-li přelécování zvěře má pozitivní vliv na hmotnost jelení zvěře. Ke zjištění výsledků byly použity data ulovené holé zvěře za období 2008 – 2015. Naměřená data platí pro ulovenou holou zvěř, a tedy by měly být nižší, než hmotnost zvěře ponechané v chovu. Z důvodu předpokladu správného odstřelu nekvalitních jedinců. Prezentovaná data jsou oficiální pro prodej zvěřiny odběrateli, to znamená kusy bez vnitřních orgánů, hlavy a běhů.

4.2 Medailové trofeje v honitbě Knížecí Stolec

V této kapitole bude zhodnocena četnost medailových trofejí v uplynulých 30 letech. Tyto ulovené trofeje jsou rozděleny podle dosažených bodů CIC do jednotlivých medailových kategorií. Z dosažených bodových hodnot hodnoceného roku budou sestaveny hodnoty pro průměrnou medailovou trofej v daném roce. Průměrná medailová hodnota společně s četností medailových trofejí daného roku budou vyhodnoceny za sledované 30 ti-leté období. Tyto hodnoty budou vypovídající o vývoji trofejové hodnoty a četnosti úlovků medailových jelenů. Za období dostatečně dlouhé pro objektivní posouzení.

4.3 Bodové hodnoty trofejí a jejich vývoj

Tato část se zabývá trofejovou hodnotou jelení zvěře, která bude vyjádřena pomocí bodovací metody CIC. Čerpáno bude z dat ulovených jeleních trofejí, u kterých je možno přesně změřit bodovou hodnotu. Toto hodnocení bude provedeno ve dvou rovinách. A to hodnocení v rámci jednoho roku a srovnání meziročních období pěti loveckých sezón. Pro jednotlivé roky stáří bude z přehledu ulovených jelenů v dané sezóně vypočítána průměrná bodová hodnota ulovených kusů. U tohoto pojednání vycházíme z faktu, že ulovení jeleni určitého roku stáří kromě jelenů starších 12 let jsou spíše podprůměrné a průměrné kvality. Do hodnocení nebyly započítány trofeje ohodnocené jako nesprávný odstřel. Výsledek nám nedává odpověď na maximální bodové hodnoty, ale v meziročním srovnání je vypovídající pro minimální až

průměrnou bodovou hodnotu, kterou trofeje mají v daném roce stáří. Výsledky jednotlivých sezón budou mezi sebou porovnány a výsledky odpoví na otázku zlepšení kvality trofejí v meziročním srovnání.

4.4 Vyhodnocení naměřených údajů

Zjištěná data byla zpracována pomocí programu Microsoft Office Excel 2007. Hodnocená data v této práci byla čerpána z trvalé evidence medailových trofejí, dále z mysliveckých kronik I – III, z koncepce myslivosti a evidence myslivosti. Veškerá data k této práci byla poskytnuta z archívu Vojenských lesů a statků ČR, s.p., Divize Horní Planá.

4.5 Kritéria pro průběrný odlov spárkaté zvěře a cíle chovu v honitbě Knížecí Stolec

Průběrným odstřelem spárkaté zvěře usilujeme o urychlené dosažení chovatelských cílů, kterými je chov únosného stavu zdravé a tělesně zdatné zvěře v optimálním věkovém a pohlavním složení. Pro všechny druhy zvěře je cílem chovatelského snažení dosáhnout vrcholných trofejí a optimální reprodukce u zvěře holé. Následně se zaměříme pouze na kritéria u jelení zvěře. Cílem chovu je jelen ve věku 12 let a více s bodovou hodnotou minimálně 180 bodů CIC.

4.5.1 Kritéria jelenů chovných a nadějných

Jeleni v druhém roce věku (první paroží)

Pravidelný špičák, délka 30 cm +.

Jeleni tříletí (s druhým parožím)

Paroží pravidelného osmeráka, tupě ukončenými přiměřeně silnými lodyhami, nebo náznaky dalšího členění (puky), s troudovitým ukončením lodyh, dobře vyvinutými výsadami. Délka paroží 50 cm + charakteristického tvaru, delší opěrčky než očníky.

Jelení čtyřletí (s třetím parožím)

Korunový desaterák (jednostranně) a členitější, ukončenými tupými hroty a paroží délky 55 cm +.

Jeleni pětiletí (se čtvrtým parožím)

Oboustranně korunový jelen, členitější s délkou 75 cm +. Delší opěrčky než očníky, rozloha nejméně 70 %.

Jeleni šestiletí (s pátým parožím)

Oboustranně korunový jelen, s minimálně 3 výsady v koruně nad 10 cm, členitější s délkou 85 cm +. Delší opěrčky než očníky, rozloha nejméně 70 %.

Jeleni sedmi až osmiletí (šesté a sedmé paroží)

Oboustranně korunový jelen s délkou paroží nad 85 cm s opěrčky delšími než očníky, rozloha minimálně 70 %, minimálně 3 výsady v koruně nad 10 cm. S minimální bodovou hodnotou 160 bodů CIC.

Jeleni devíti až desetiletí (osmé a deváté paroží)

Oboustranně korunový jelen přiměřené síly s délkou lodyh nad 90 cm, dlouhé opěrčky a nadočníky, rozloha nad 70 %, minimálně 3 výsady v koruně nad 10 cm. S minimální bodovou hodnotou 170 bodů CIC.

Jeleni jedenáctiletí

Oboustranně korunový jelen přiměřené síly s délkou lodyh nad 90 cm, dlouhé opěrčky a nadočníky, rozloha nad 70 %, minimálně 3 výsady v koruně nad 15 cm. S minimální bodovou hodnotou 170 bodů CIC. Za průběrné jsou považováni jeleni starší 12 let.

4.5.2 Kritéria chovné hodnoty holé jelení zvěře

Kolouši průběrní

Tělesně slabý, nemocný nebo jinak postižený kus, nápadně dlouhotrvající skvrnitost, naježená srst, u laní vodící dva kolouchy provést odlov slabšího jedince, prvořadý odlov sirotků, při rozhodnutí odlovit laň i koloucha odlovit jako první kus koloucha.

Kolouši chovní

Silní kolouši od dobře založených laní, jejichž tělesná hmotnost přesahuje:

v srpnu	20 kg
v září	25 kg
v říjnu	30 kg
v listopadu	35 kg
v prosinci a lednu	40 kg

Laně průběrné

Laně slabé s podprůměrnou tělesnou stavbou, nemocné, poraněné, laně kladoucí slabé kolouchy (pozor na laně kladoucí prvního koloucha, ten může být menší), laně přestárlé, nevodící (kostnatá protáhlá hlava, dlouhá slecha, tenký krk, vpadlé boky).

Laně chovné

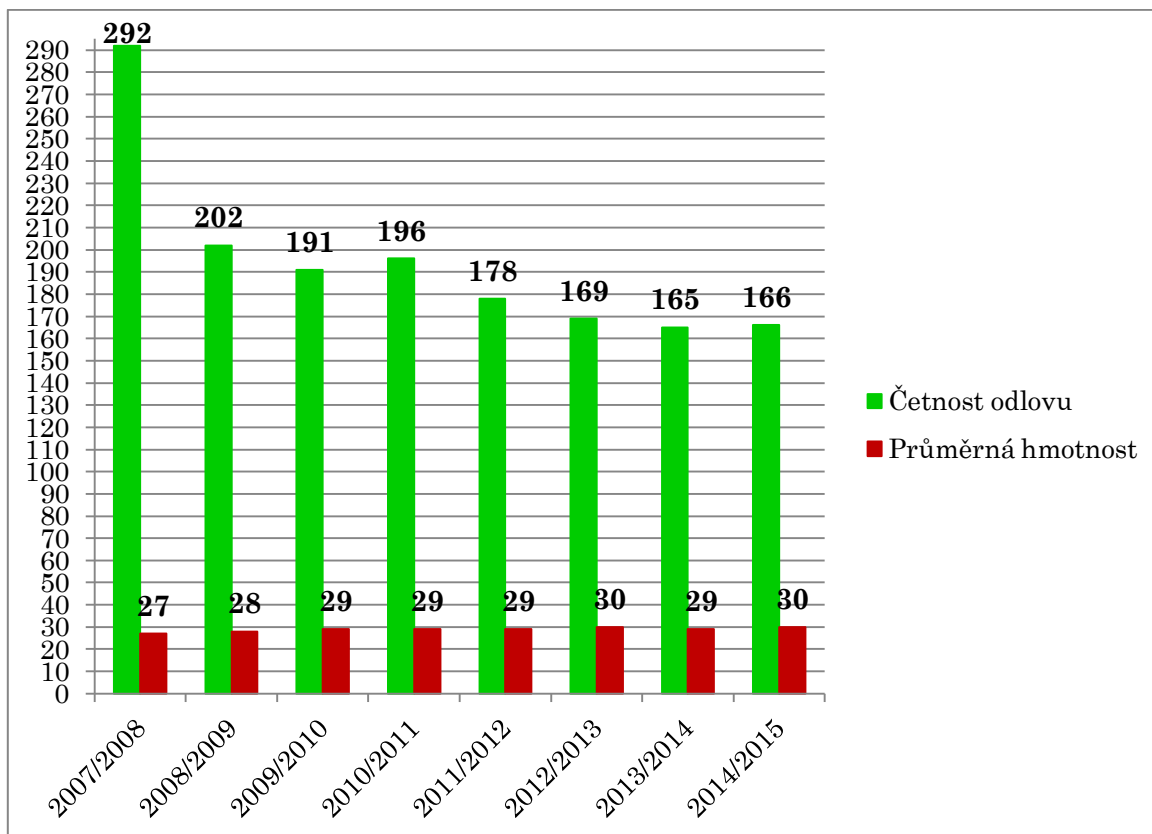
Vedoucí laně, s vyspělou tělesnou kondicí, jejichž tělesná hmotnost přesahuje:

do 5 let	60 kg
do 7 let	65 kg
do 9 let	70 kg

5 Výsledky

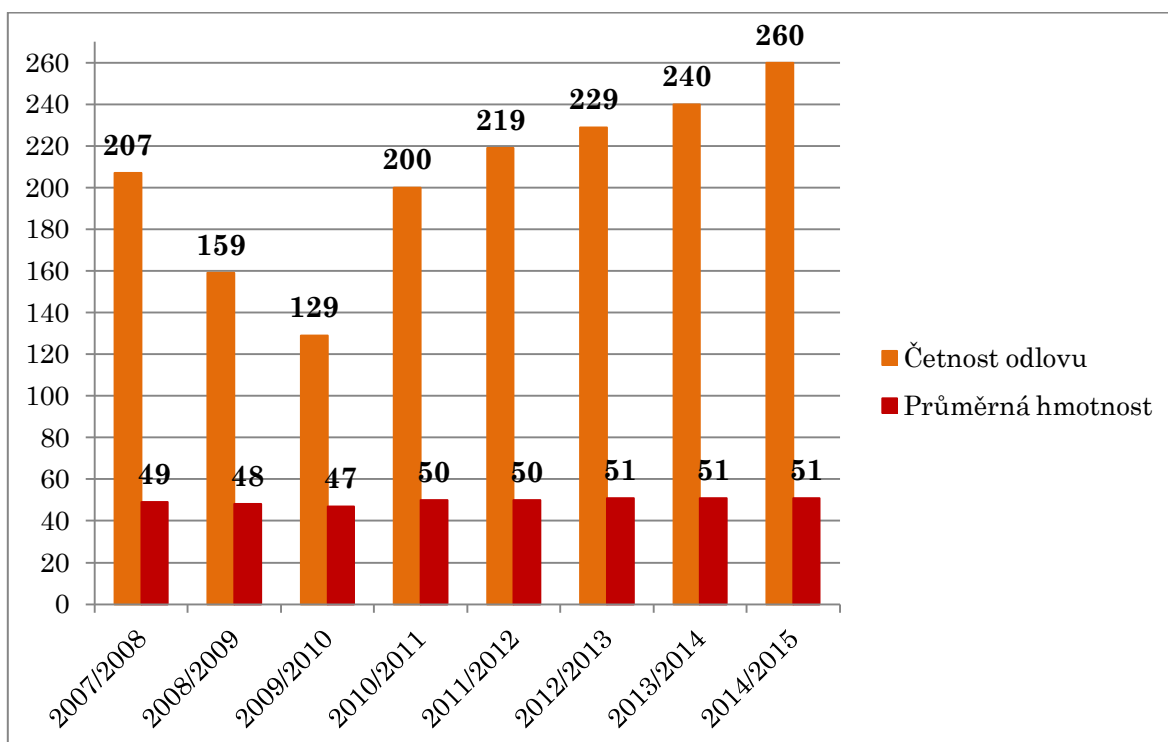
5.1 Hmotnost holé jelení zvěře v honitbě Knížecí Stolec

Graf 1: Vývoj hmotnosti kolouchů a četnosti jejich odlovu

Z grafu je patrný vývoj četnosti odlovu kolouchů v jednotlivých loveckých sezónách. Množství lovených kolouchů se snižuje z důvodu většího důrazu na odlov laní dle plánu. Druhý sloupec zachycuje vývoj hmotnosti ulovených kolouchů ve sledovaném období. Vývoj hmotnosti kolouchů je z hlediska kvality trofejové hodnoty správný a můžeme očekávat, že do budoucna by se měla zvyšovat i kvalita trofejí.

Graf 2: Vývoj hmotnosti laní a četnosti jejich odlovu

Z grafu je patrný meziroční nárůst odlovu laní, který je přímo úměrný zvyšujícímu odlovu jelení zvěře. Cílem zvyšujícího se odlovu jelení zvěře v honitbě je snižování škod na lesních porostech. V meziročním srovnání hmotnosti laní je patrný nárůst hmotnosti. Nárůst hmotnosti laní je zapříčiněn správným selektivním odstřelem, kdy jsou loveny nežádoucí jedinci. Dále je to proto, že je zvěři věnována dostatečná péče, co se týče potravní potřeby (správné zimní příkrmování, zakládání zvěrních políček během vegetačního období, péče o travní porosty v honitbě). V neposlední řadě se hmotnost laní zvyšuje i díky léčbě motolice obrovské, která probíhá v přezimovacích obůrkách, kde je možné přesné dávkování medikamentů na daný počet zvěře. Množství zvěře přechávající zimní období v přezimovacích obůrkách se každým rokem zvyšuje a tedy i léčba motolice se zefektivňuje.

5.2 Medailové trofeje v honitbě Knížecí Stolec za třicetileté období

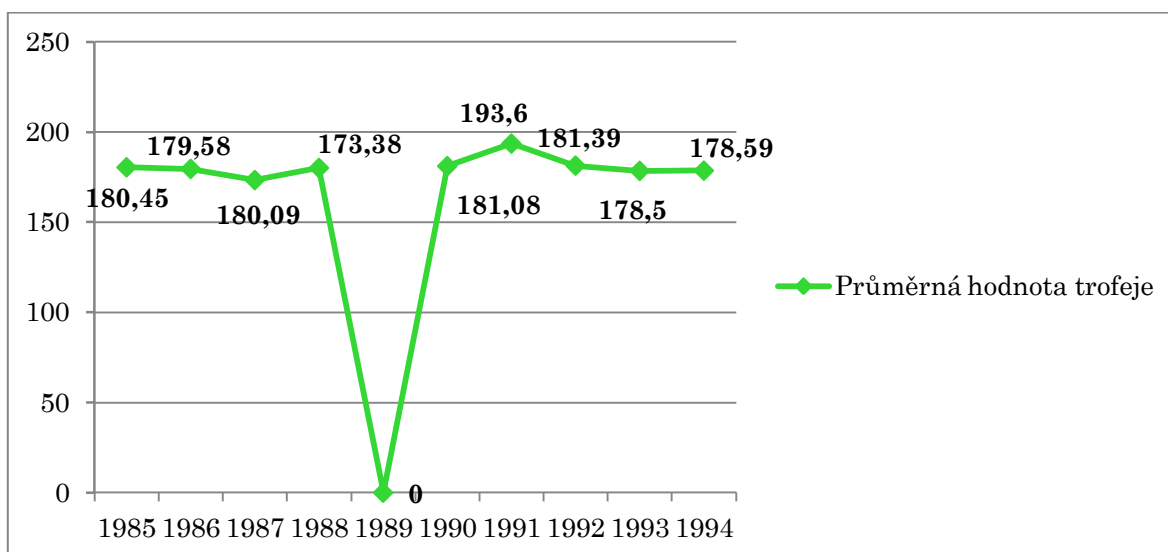
5.2.1 Medailové trofeje v letech 1985 - 1994

Tabulka 3: Počet trofejí jednotlivých medailových hodnot v letech 1985 - 1994

Rok	zlato	stříbro	bronz	SA:	Ø CIC
1985			7	7	180,45
1986			4	4	179,58
1987			3	3	173,38
1988			2	2	180,09
1989				0	
1990		1	9	10	181,08
1991		3	1	4	193,6
1992			2	2	181,39
1993			2	2	178,5
1994			6	6	178,59
SA:	0	4	36	40	180,74

Tabulka zachycuje odlov medailových jelenů v letech 1985 - 1994, počet trofejí v jednotlivých letech, medailové hodnoty určené metodou CIC a průměrnou bodovou hodnotu medailového jelena daného roku, která je vypočtená součtem všech bodových hodnot pojednávaného roku vydělenou počtem ulovených jelenů daného roku. Sumář SA je součtem medailových trofejí a to jak v konkrétním roce, tak za sledované období 10 let. Tento sumář slouží ke srovnání vývoje odlovu medailových trofejí mezi jednotlivými desetiletími. Bodová hodnota SA nám dává průměrnou hodnotu CIC medailového jelena za sledované období 10 let.

Graf 3: Průměrná hodnota medailových trofejí v letech 1985 - 1994

Z grafu je patrná poměrně konstantní bodová hodnota jelenů, kdy těžišťe je mezi 180 – 181 body CIC. Většina hodnot je s odchylkou do 1 bodu CIC. Výrazný pokles je v roce 1988, kdy byla průměrná hodnota pouze 173,38 bodů CIC. Naopak v roce 1991 je maximum 193,60 bodů CIC. V roce 1989 nebyl uloven žádný medailový jelen.

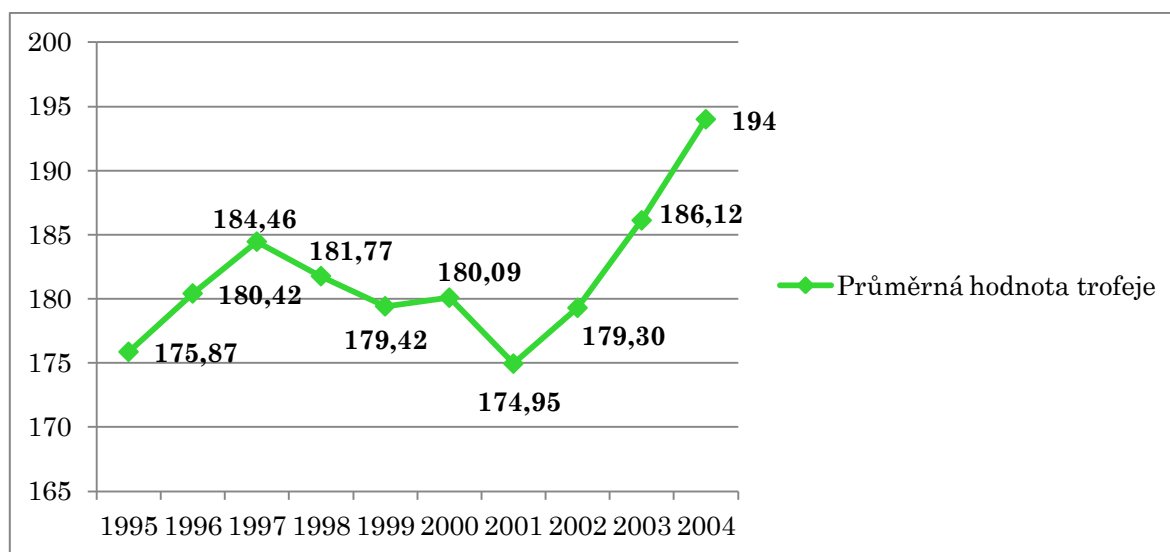
5.2.2 Medailové trofeje v letech 1995 - 2004

Tabulka 4: Počet trofejí jednotlivých medailových hodnot v letech 1995 - 2004

Rok	zlato	stříbro	bronz	SA:	Ø CIC
1995		1	4	5	175,87
1996		1	4	5	180,42
1997		1	3	4	184,46
1998		2	3	5	181,77
1999			5	5	179,42
2000			4	4	180,09
2001			3	3	174,95
2002			6	6	179,3
2003		1	2	3	186,12
2004		1		1	194
SA:	0	7	34	41	181,64

Z tabulky je vidět trend trofejové hodnoty 90. let 20. století, kdy až do roku 1998 byl každý rok uloven alespoň jeden stříbrný jelen. Od roku 1999 do 2002 nedošlo k ulovení žádného stříbrného jelena a i počet bronzových jelenů je průměrný. V letech 2003 – 2004 opět došlo k ulovení stříbrných jelenů, ale celkový počet medailových trofejí je podprůměrný.

Graf 4: Průměrná hodnota medailových trofejí v letech 1995 - 2004

Graf vystihuje dobrou kvalitu jeleních trofejí v 2. polovině 90. let. Následný pokles kvality trofejí kolem roku 2000. Stoupající tendence hodnoty trofejí od roku 2002, která je bohužel z části zapříčiněna nižším množstvím ulovených trofejí. Např. v roce 2004, kdy byla průměrná bodová hodnota 194 bodů CIC, šlo pouze o ulovení jediného medailového jelena.

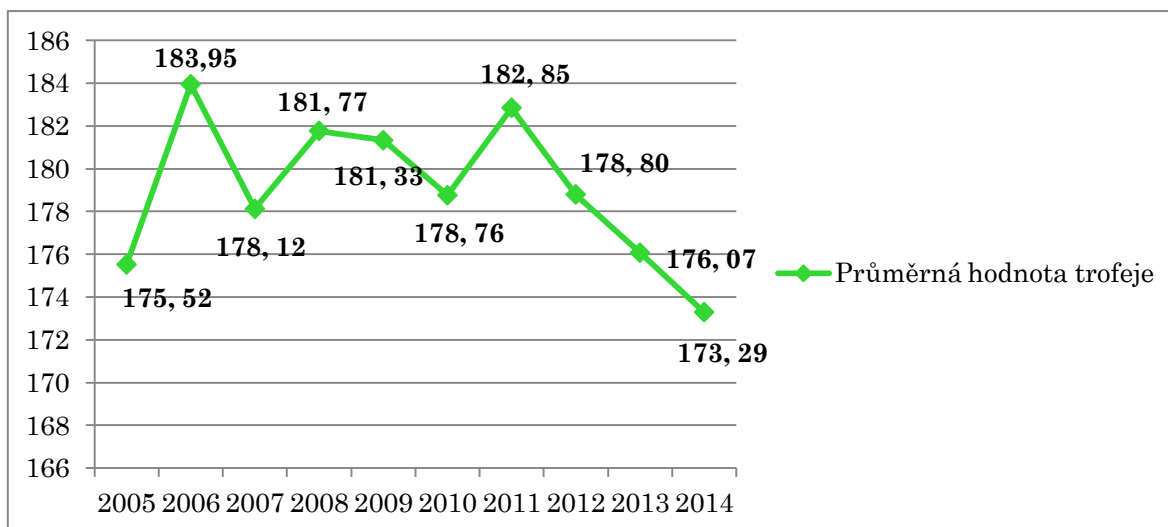
5.2.3 Medailové trofeje v letech 2005 – 2014

Tabulka 5: Počet trofejí jednotlivých medailových hodnot v letech 2005 - 2014

Rok	zlato	stříbro	bronz	SA:	Ø CIC
2005			3	3	175,52
2006		1	1	2	183,95
2007			3	3	178,12
2008			4	4	181,77
2009		1	5	6	181,33
2010		1	14	15	178,76
2011	1		6	7	182,85
2012			5	5	178,8
2013			7	7	176,07
2014			3	3	173,29
SA:	1	3	51	55	179,046

V období 2005 – 2014 je jasně znatelná změna ve složení kvalit medailových trofejí. Oproti předchozímu období ubylo stříbrných trofejí a došlo ke značnému nárůstu trofejí s bronzovou medailovou hodnotou. Za zmínku stojí zlatá jelení trofej z roku 2011. Celkový počet medailových trofejí za toto desetiletí je nejvyšší za sledované třicetileté období. Průměrná medailová hodnota tohoto období je ve srovnání s předchozími obdobími nejnižší, jeden z důvodů tohoto výsledku je vysoký podíl jelenů s bodovou hodnotou nepřesahující 180 bodů CIC.

Graf 5: Průměrná hodnota medailových trofejí v letech 2005 - 2014

Tento graf zachycuje průměrnou bodovou hodnotu trofejí v jednotlivých letech. Jak je z něj patrné, nezachycuje žádný významný trend v poklesu nebo nárůstu bodové hodnoty, je ovlivněn vývojem lovů jednotlivých sezón, jakož to i počtem trofejí v pozorovaných letech.

5.3 Bodové hodnoty trofejí a jejich vývoj

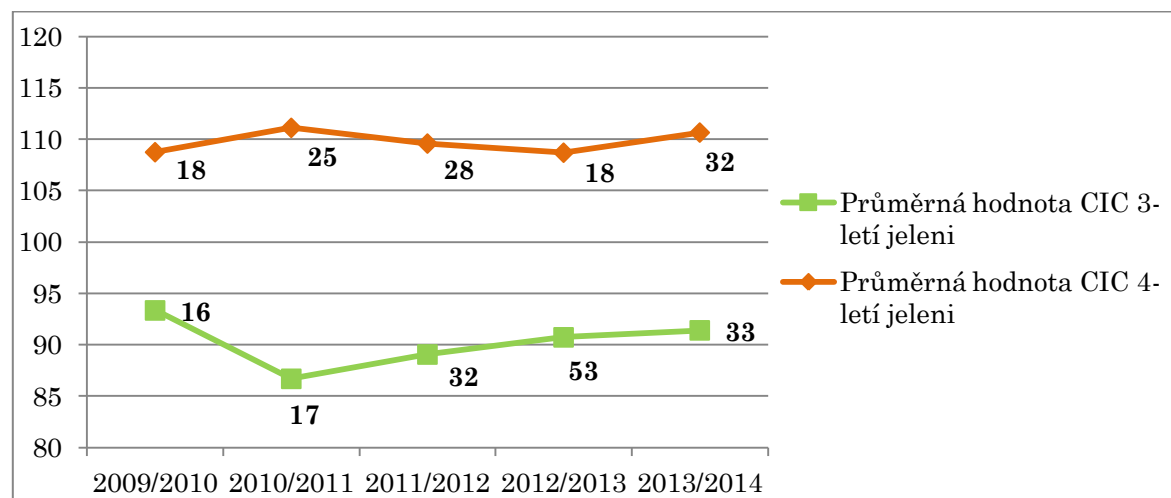
5.3.1 Bodové hodnoty trofejí I. věkové třídy

Tabulka 6: Průměrná hodnota CIC trofejí I. věkové třídy v jednotlivých sezónách

	I. věková třída				
	3-letí jeleni		4-letí jeleni		Σ Ø CIC
	ks	Ø CIC	ks	Ø CIC	
2009/2010	16	93,35	18	108,75	101,05
2010/2011	17	86,69	25	111,12	98,91
2011/2012	32	89,06	28	109,59	99,33
2012/2013	53	90,73	18	108,7	99,72
2013/2014	33	91,41	32	110,66	101,04

V období 2009 – 2014 je možno sledovat zvyšující stavy odstřelu a průměrnou bodovou hodnotu 3 a 4 - letých jelenů. Při srovnání všech dat není znatelný zásadní rozdíl mezi jednotlivými roky, a proto tyto hodnoty můžeme považovat jako konstantní pro 3 a 4-leté lovné jeleny.

Graf 6: Vývoj průměrné bodové hodnoty trofejí I. věkové třídy

U tříletých jelenů je kromě mezidobí 2009 – 2010 a 2010 – 2011, kdy se průměrná bodová hodnota trofeje snížila, znatelný mírný nárůst bodové hodnoty ulovených trofejí. U čtyřletých jelenů jsou výchyly od bodové hodnoty 110 bodů CIC nepatrné, jak nad, tak i pod tuto hranici. Není možné tak vyvodit z těchto hodnot trend ve změně kvality bodové hodnoty trofejí.

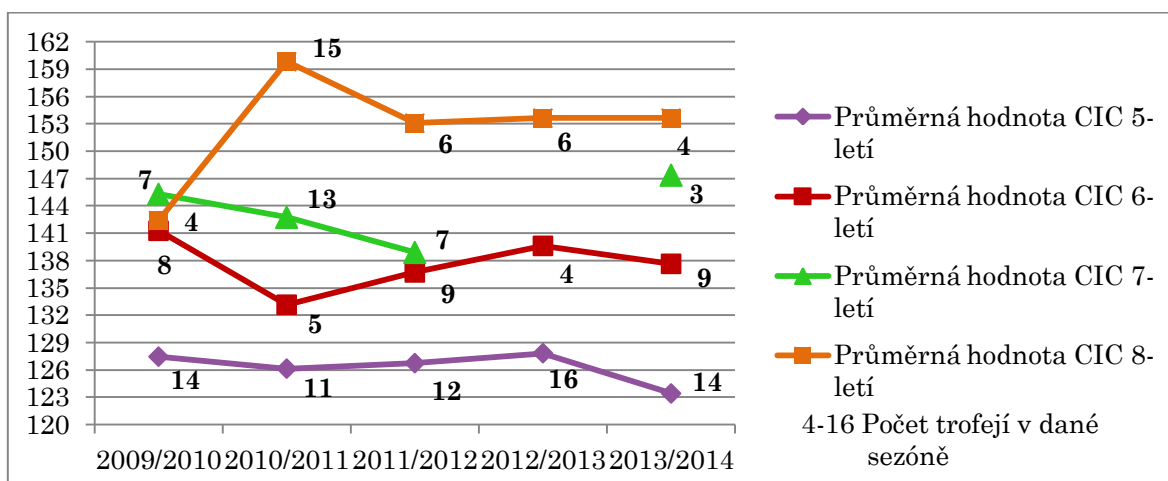
5.3.2 Bodové hodnoty trofejí II. věkové třídy

Tabulka 7: Průměrná hodnota CIC trofejí II. věkové třídy v jednotlivých sezónách

	II. věková třída								
	5-letí jeleni		6-letí jeleni		7-letí jeleni		8-letí jeleni		$\Sigma \emptyset$ CIC
	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	
2009/2010	14	127,45	8	141,27	7	145,27	4	142,39	139,1
2010/2011	11	126,14	5	133,15	13	142,74	15	159,82	140,46
2011/2012	12	126,74	9	136,7	7	138,89	6	153,08	138,85
2012/2013	16	127,83	4	139,61	0		6	153,63	140,36
2013/2014	14	123,41	9	137,64	3	147,37	4	153,63	140,51

Tato tabulka popisuje počty ulovených jelenů II. věkové třídy podle roků stáří. Počty lovených jelenů se meziročně liší, stejně jako jejich bodová hodnota. Nejmenší amplitudu bodového rozpětí vykazují trofeje jelenů stáří pěti let. V dalších letech je rozdíl mezi minimem a maximem vyšší. Sumární bodová hodnota jelenů II. věkové třídy jednotlivých sezón je poměrně konstantní a vykazuje poměrně nepatrné odchylky.

Graf 7: Vývoj průměrné bodové hodnoty trofejí II. věkové třídy

Jak bylo popsáno výše, je v tomto grafu znázorněn vývoj bodové hodnoty jelenů jednotlivého stáří, kde pětiletí jeleni vykazují nejnižší odchylky v meziročních obdobích. U jelenů 6 – 8 - letých dochází ke snižování i zvyšování bodové hodnoty trofejí částečně zapříčiněné množstvím ulovených trofejí, které posloužili pro výpočet průměrné bodové hodnoty CIC, a proto tyto poklesy a stoupání nejsou z hlediska dlouhodobého zkvalitňování trofejí zásadní.

5.3.3 Bodové hodnoty trofejí III. věkové třídy

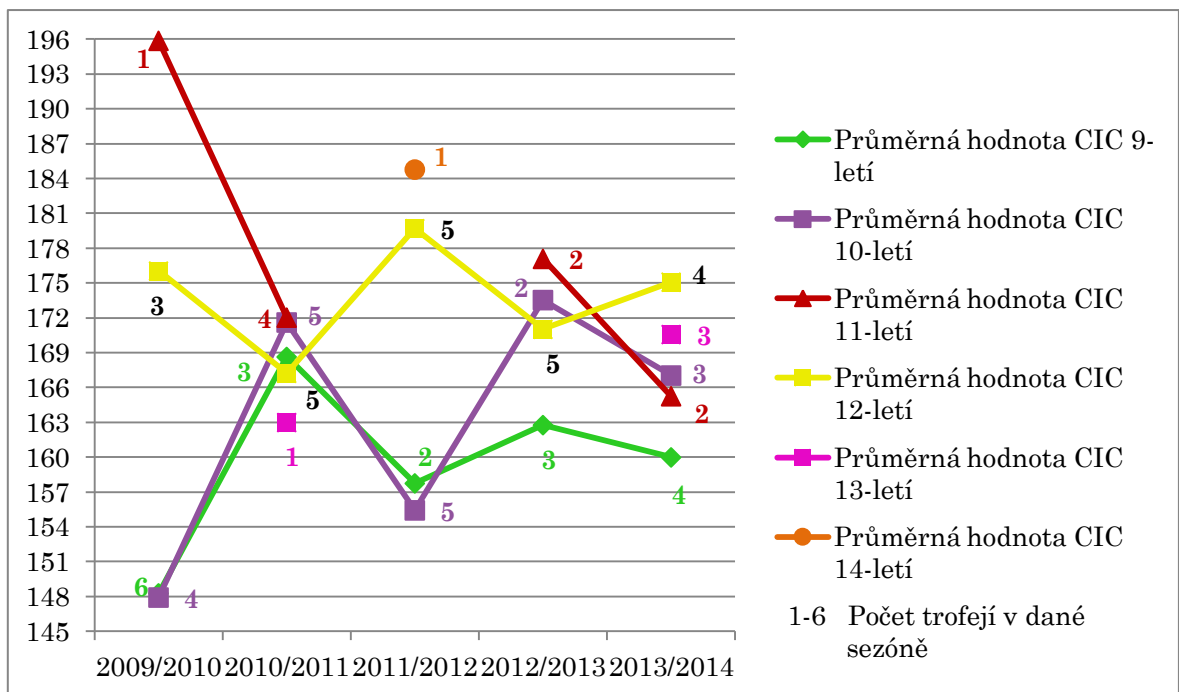
Tabulka 8: Průměrná hodnota CIC trofejí III. věkové třídy v jednotlivých sezónách

	III. věková třída												
	9-letí jeleni		10-letí jeleni		11-letí jeleni		12-letí jeleni		13-letí jeleni		14-letí jeleni		$\Sigma \emptyset$ CIC
	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	ks	\emptyset CIC	
2009/2010	6	148,29	4	147,93	1	195,88	3	176,05	0		0		167,04
2010/2011	3	168,65	5	171,62	4	172,04	5	167,24	1	163	0		168,51
2011/2012	2	157,76	5	155,44	0		5	179,7	0		1	184,79	169,42
2012/2013	3	162,78	2	173,55	2	177,1	5	171,03	0		0		171,12
2013/2014	4	160	3	167,05	2	165,27	4	175,09	3	170,58	0		167,6

V poslední tabulce sledované problematiky je popsán vývoj odlovu jelenů III. věkové třídy a jejich trofejové hodnoty. U jelenů III. věkové třídy je bodová amplituda poměrně vysoká. Jedním z těchto důvodů je fakt, že ve věku 9 – 10

let jsou loveni jeleni s poměrně dobrou bodovou hodnotou. Ale vyřazujícím znakem je absence nebo nedostatečné vyvinutí korun. Na druhé straně jsou loveni jeleni tohoto stáří s podprůměrnou až nízkou bodovou hodnotou zapříčiněnou motolicí obrovskou. Ve věku 12 let můžeme říci, že bodová hodnota trofejí je dostačující, průměrně dosahuje medailové hodnoty, ale odlov takto starých jelenů je vyšší než by mohl být. Dále je z tabulky patrný nedostačující odlov jelenů ve věku 13 a 14 let zapříčiněný vyšším odlovem jelenů ve věku 12 let.

Graf 8: Vývoj průměrné bodové hodnoty trofejí III. věkové třídy

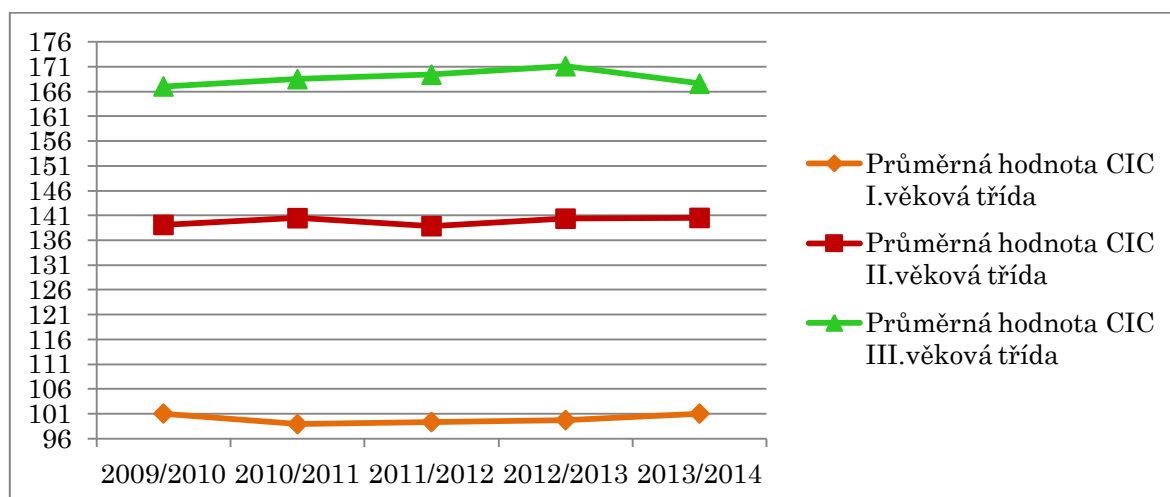
Graf zachycuje průměrné bodové hodnoty jelenů daného stáří, jejich výkyvy v jednotlivých letech a počty ulovených trofejí v pozorovaných sezónách.

5.3.4 Sumární hodnoty trofejí jednotlivých věkových tříd

Tabulka 9: Průměrná hodnota CIC trofejí v jednotlivých věkových třídách ve sledovaných sezónách

	I. věková třída	II. věková třída	III. věková třída
	∅ CIC	∅ CIC	∅ CIC
2009/2010	101,05	139,1	167,04
2010/2011	98,91	140,46	168,51
2011/2012	99,33	138,85	169,42
2012/2013	99,72	140,36	171,12
2013/2014	101,04	140,51	167,6

Graf 9: Vývoj průměrné bodové hodnoty trofejí jednotlivých věkových tříd

Při shrnutí bodových hodnot ulovených trofejí jednotlivých věkových tříd ve sledovaném období je možno konstatovat, že bodová hodnota ulovených jelenů I. a II. věkové třídy nevykazuje výraznější odchylky mezi jednotlivými sledovanými roky, a lze tyto hodnoty považovat za průkazné. U jelenů III. věkové třídy jsou výchyly mezi jednotlivými roky nepatrně vyšší zapříčiněné vysokou amplitudou bodových hodnot této věkové třídy. Obecně lze říci, že bodová hodnota se průměrně pohybuje nepatrně pod medailovou hranicí. Zlepšit průměrnou bodovou hodnotu této věkové třídy by bez pochyby šlo snížením odlovu jelenů ve věku 11 a 12 let a tyto jeleny lovit až ve věku 13 let a více, kdy by teprve mělo dojít k maximální bodové hodnotě trofeje.

6 Fotodokumentace

Obrázek 6: 2012 – jelen 11 let 168, 55 bodů CIC

Obrázek 7: 2012 – úhyn 10 let 184, 38 bodů CIC

Obrázek 8: 2013 – jelen 8 let 169, 87 bodů CIC

Obrázek 9: 2013 – jelen 11 let 173, 19 bodů CIC

Obrázek 10: 2014 – jelen 12 let 168, 50 bodů CIC

Obrázek 11: 2014 – jelen 12 let 175, 38 bodů CIC

7 Diskuze

Problematika kvalitních chovů a zlepšování trofejových hodnot jelení zvěře je značně rozsáhlá a pojednávat podrobně o opatřeních vedoucích ke zkvalitnění by přesahovalo tématický rámec této bakalářské práce. V této práci byla porovnána a zhodnocena data popisující trofejovou hodnotu zvěře u VLS ČR, s.p., Divize Horní Planá. I přes trend zvyšujícího odstřelu jelení zvěře a to jak samců, tak samic a mláďat, který je přirozeně i obrazem vysokých stavů jelení zvěře v honitbě můžeme na základě zjištění z grafů pojednávajících o množství ulovených kusů a jejich průměrné hmotnosti kolouchů a laní konstatovat zlepšení hmotností lovených kusů a přirozeně tedy i kusů ponechaných v chovu. Jak již bylo zmíněno, vycházíme z předpokladu, že je svědomitě plněn průběrný odlov a jsou loveny kusy nevhodné pro ponechání v chovu. Předpokládáme, že u zvěře ponechané v chovu dosahuje zvýšení hmotnosti stejných, anebo vyšších hodnot uvedených v tabulce i grafu. Tyto zvyšující hodnoty by měli být odrazem péče o zvěř v honitbě.

Svou úlohu jistě hraje předkládání medikamentů, zimní příkrmování krmivy odpovídajícími potravním nárokům zvěře, jak v přezimovacích obůrkách, tak i mimo ně. K problematice vzestupného trendu hmotnosti musíme samozřejmě zmínit fakt, že se tak pouze domníváme, ale vzhledem ke skutečnosti, že živá zvěř je pro nás těžko měřitelná. A to jak její hmotnost, tak i trofejová hodnota jsou tato čísla alespoň průkazná pro určení spodních hranic sledovaných měření.

Podobná je i otázka medailových trofejí. Je možné se donekonečna dohadovat kolik jelenů s medailovou trofejovou hodnotou se nám v lese pohybuje, neboť ne každý má oko dostatečně „vycvičené“ k rozpoznání medailového jelena a ne vždy je to možné, ať už jsou překážky například padající soumrak, nebo velká vzdálenost a mnoho dalších. Jediná možnost zhodnotit trofejovou hodnotu v oblasti je vyhodnocením trofejí ulovených. Vojenské lesy zatím nenaráží na skutečnost, že by nebyla poptávka po lovu medailových i nemedailových trofejích, což by mohlo výsledky trofejové hodnoty zkreslit. Je potřeba podotknout přímou návaznost honitby Knížecí

Stolec na komplexy lesů národního parku Šumava, což umožňuje migraci zvěře oběma směry na různě dlouhá období. Týká se to především samců - jelenů, kdy se stává, že část jelenů sledovaných nebo ulovených v období říje přechází zbytek roku v jiné honitbě. Velikost okrsku jednoho samce může být až 60 km². Z telemetrických sledování prováděných na jelení zvěři v NP Šumava od roku 2005 jsou tato tvrzení průkazná. Přes všechny tyto aspekty je možné konstatovat nárůst počtu medailových trofejí ulovených v honitbě v posledním desetiletí. Průměrná bodová hodnota trofejí je nepatrně nižší než v období předchozím. Došlo k úbytku trofejí se stříbrnou medailovou hodnotou. Tuto skutečnost by zajisté bylo možno zlepšit, a to posečkáním s odstřelem ve 3. věkové třídě do věku 13 – 14 let, kdy by mělo docházet k maximu v růstu paroží . Toto doporučení není zcela dodržováno a k odstřelu dochází většinou do 12. roku stáří. Starší trofeje bývají spíše výjimkou.

U bodové hodnoty trofejí v jednotlivých věkových třídách lze konstatovat, že nedochází k výrazným rozdílům v průměrné bodové hodnotě mezi jednotlivými roky. Jako diskutabilní se nabízí otázka intenzity odlovu v jednotlivých věkových třídách. Poměr odlovu mezi jednotlivými věkovými třídami není zcela typický. Dochází k poměrně velkému odlovu jelenů 1. a 2. věkové třídy a již menší procento jich je odloveno ve 3. věkové třídě. Ulovené trofeje jelenů 1. a 2. věkové třídy odpovídají svými hodnotami požadavkům průběrného odlovu, ale nezdá se, že je vyřazujícím faktorem třeba jen absence koruny na jedné straně a bodová hodnota je dobrá. Jak dokládá pozorování jelenů v NP Šumava i poměrně nekvalitní trofejový jelen 1. věkové třídy může při ponechání do stáří 13 let dosáhnout medailové trofeje. Z těchto poznatků v současné době v NP Šumava vycházejí a odlovem maximálně jednostranně korunových jelenů má poměrně velké procento samců možnost zestárnout a projevit svůj potenciál genetického základu. Výsledky tohoto opatření se pomalu začínají projevovat zaznamenáním trofejových hodnot dvou jelenů převyšujících 200 bodů CIC (Drha, 2015). Je to poprvé od roku 1999. Do tohoto roku byly trofeje blízké se bodové hodnotě 200 bodů CIC zaznamenány a to především koncem 80. a v 1. polovině 90. let 20. století (Drha, 2013).

Všeobecně se dá říct, že kvalita jelení zvěře v oblasti Šumava sever je nižší než v námi sledované oblasti Šumava jih, kde se nachází honitba Knížecí Stolec. Mohli bychom konstatovat, že opatření, kterými se NP Šumava řídí, začínají mít své výsledky a je na zvážení, zda toto není jedna z možností, jak se ubírat ke zlepšení trofejové kvality. Tyto otázky jsou diskutabilní a mohou se lišit názor od názoru. Jisté je to, že nikdy si nemůžeme být jistí jaké trofejové hodnoty ten či onen jelen dosáhne.

8 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vyhodnotit kvalitu trofejí v jižní části Šumavy a to konkrétně v honitbách VLS ČR, s.p. divize Horní Planá. Pro celkové zhodnocení bylo zkoumáno několik aspektů vzájemně provázaných a majících na bodovou hodnotu trofejí vliv. Byl zkoumán vývoj kvality zvěře holé, konkrétně minimální hmotnostní charakteristika laní a kolouchů v honitbě dle odlovu za posledních 8 let. Sumárním výčtem medailových trofejí ulovených v jednotlivých letech můžeme alespoň částečně konstatovat trendy ve vývoji medailových trofejí za 30 let. U jednotlivých roků stáří potažmo věkových tříd samců byla dle odlovu za posledních 5 let stanovena průměrná bodová hodnota a zároveň zhodnocen aktuální trend ve vývoji kvality za sledované období.

Ze zkoumaných údajů a dosažených výsledků můžeme vyvodit závěr a to že: hodnota hmotností zvěře holé má vzestupnou tendenci, podíl medailových trofejí dosahuje uspokojivého množství i přes fakt, že se těžiště medailových hodnot přesunulo do bodové hodnoty bronzové medaile a kvalitnější trofeje jsou loveny jen zřídka. U bodové hodnoty trofejí dle jednotlivých roků stáří dochází k různě velkým výchybkám v bodové hodnotě a to jak vlivem počtu ulovených trofejí, z kterých se počítá průměr pro daný rok, tak i vlivem jiných nepředpokládaných příčin. Důležitějším faktem, který vychází z předešlého zkoumání je minimální bodová hodnota věkových tříd stáří jelenů, která se pohybuje na poměrně vyrovnané úrovni v celém sledovaném období bez výraznějších výkyvů. Z těchto všech skutečností můžeme konstatovat stanovisko, že i přes všechny negativní vlivy působící na zvěř se pohybuje kvalita trofejí u VLS Ř, s.p., Divize Horní Planá na dobré úrovni s výhledem stálého zlepšování díky průběrnému odlovu holé zvěře, boji proti onemocnění motolicí, a úpravy v odlovu jelenů 3. věkové třídy.

Až další léta ukážou správnost těchto tvrzení a skutečnost, jak se s úkolem udržení a zkvalitňováním trofejové hodnoty popasuje myslivecký personál VLS. Věřme, že tento úkol splní jako správní myslivečtí hospodáři, aby i budoucím myslivcům byl kvalitní šumavský jelen v honitbě Knížecí Stolec zachován.

9 Seznam citované literatury

Anděra, M. a Červený, J.: Atlas šumavských savců. Karmášek, České Budějovice, 2014, 214 str.

Anděra, M. a Červený, J.: Velcí savci v ČR. Národní muzeum, Praha, 2009, s. 87

Bádr, V.: Reakce na článek „Věk jelenů v Národním parku Šumava“ (Svět myslivosti 3/2011). Svět myslivosti 4, Kostelec, 2011, s. 22 – 23

Bališ, M.: Jelenie zver. Priroda, Bratislava, 1980, 335 str.

Bartoš, L.: Bílí jeleni. 1. vydání. Panorama, Praha, 1987, 240 str.

Beninde, J.: Zur Naturgeschichte des Rothirsches. Leipzig, 1937, 180 str.

Červený, J. a kolektiv: Encyklopedie myslivosti. Ottovo nakladatelství, Praha, 2003, 591 str.

Drha, M.: Dva z mnoha....Svět myslivosti 4, Kostelec, 2015, s. 50 – 53

Drha, M.: Význační jeleni jihozápadní Šumavy. Svět myslivosti 4, Kostelec, 2013

Forst, P.: Myslivost. Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 1975, 479 str.

Hromas, J. a kolektiv: Lovecké trofeje českých zemí. Státní zemědělské nakladatelství, Praha 1974, 274 str.

Jaczewski, Z.: Paroží jelenovitých. Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 1983, 265 str.

Jirsa, A.: Věk jelenů v Národním parku Šumava. Svět myslivosti 3, Kostelec, 2011, s. 47 – 49

Lochman, J.: Jelení zvěř. Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 1985, 352 str.

Nečas, J.: Jelení zvěř. Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 1959, 196 str.

Řehák, L. a kolektiv: Rukověť chovu jelení zvěře. Rembrandt, 1998, 150 str.

Štěpánek, Z. a kolektiv: Penzum – základy znalostí z myslivosti. Drukvo – Tisk, Praha, 2003, 428 str.

Šustr, P.: Jelenovití na Šumavě. Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, Vimperk, 2013, 163 str.

Vogt, F.: Neue Wege der Hege. 2 Auf, Verlag J. Neumann, Neudamm, 1937, 165 str.